

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ζωές του ανέμου

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: 7.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ζωές του ανέμου**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Θοδωρής Παπαθεοδώρου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
Μερσίνα Λαδοπούλου, Ραλλού Ρουχωτά

© Θοδωρής Παπαθεοδώρου, 2015
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Alexandr Ivanov/123RF
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2015, 7.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1090-6
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1091-3

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ζωές του
ανέμου

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ενηλίκων

- Το αστρολούλουδο του Βοσπόρου* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2004)
Οι επτά ουρανοί της ευτυχίας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006)
Μάγισσες φέρτε βότανα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2006)
Με λένε Μαίρη κι είμαι καλά... (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2007)
Σαν ταξιδιάρικα πουλιά (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008)
Πιο πέρα κι απ' τα σύννεφα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2008)
Οι κόρες της λησμονιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009)
Οι μάνες της άδειας αγκαλιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010)
Έρωσ 13 (Συλλογικό, Διηγήματα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Τα δάκρυα των αγγέλων (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Οι καιροί της μνήμης (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Το τέλος του μικρού μας τσίρκου (Αθήνα, 2011)
Καβαφικοί φόνοι (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012)
Ζωές του φθινοπώρου (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014)

Για παιδιά

- Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας: Η χαμένη σφραγίδα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης τα έβλεπε όλα άσπρα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης έχασε την Άλφα-Βήτα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)

Με το ψευδώνυμο ΘΑΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

- Σφαγείο Σαλονίκης* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Μαύρη αυγή (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013)

ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΝΟΙΚΟΙ ΚΤΙΡΙΟΥ ΔΟΥΡΟΥΤΗ

ΔΩΜΑΤΑ ΤΑΡΑΤΣΑΣ

Αργυρώ Βράνη: *εργάτρια σε υφαντουργείο.*

Ελενίτσα Βράνη: *η μικρή αδελφή της.*

Σπύρος Τζανακλής: *Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού, βασιλικός
ως προς το φρόνημα.*

Αλέκος Περτούλης: *φοιτητής, γιος του κεντρώου πολιτικού Θεμιστοκλή
Περτούλη.*

Πασχάλης Σωτηρίου: *οικονόμος του Άρη Δουρούτη επί σειρά ετών.*

Νικόλας Σωτηρίου: *ο αδελφός του.*

Πανάγος Καραμπίνης: *διαρρήκτης, συχνά τρόφιμος των φυλακών.*

ΣΠΙΤΙΑ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΟΦΟΥ

Αριστείδης Δουρούτης, επονομαζόμενος και Κόμης: *κληρονόμος
της οικογένειας Δουρούτη, ιδιοκτήτης του μεγάλου κεντρικού
διαμερίσματος και λίγων ακινήτων στο κτίριο.*

Ευαγγελία (Λόλα) Οικονομίδου, επονομαζόμενη και θεατρίνα: *παλιά
αρτίστα, ύποπτη παράνομων πρακτικών και δοσοληψιών.*

Αγησίλαος Δουράμπεης, επονομαζόμενος και Στρατηγός: *εν αποστρατεία
λοχαγός, θρήσκος και εθνικόφρων.*

Στράτος Καρόγλου: σκαφτιάς.
Μαρίνα Καρόγλου: η γυναίκα του.
Θάλεια Καρόγλου: η μεγάλη κόρη τους.
Έφη Καρόγλου: η μικρή κόρη τους.
Μάρθα Ροδά: σύζυγος πολιτικού πρόσφυγα καταδικασμένου σε θάνατο,
μέλος του ΚΚΕ.
Άννα Ροδά: η κόρη της.
Ισίδωρος Λύτρας: επιστάτης του κτιρίου επί σειρά ετών.
Σαββούλα Λύτρα: η γυναίκα του.
Λουκάς Λύτρας: ο γιος του.

ΙΣΟΓΕΙΟ

Τάσος Χειμωνέτος: ιδιοκτήτης μπακάλικου.
Ζανέτ Καμπότη: ιδιοκτήτρια μοδιστράδικου.
Νικόλας Σωτηρίου: ιδιοκτήτης φραγκοραφείου.
Πασχάλης Σωτηρίου: αδελφός του και συντεταγμένος του.
Μένιος Νταούνης: ιδιοκτήτης καρβουνιάρικου-οινοπωλείου.
Πιπίνα Μαρινάκου: ένοικος υπογείου.
Βλάσης Μαρινάκος: ο γιος της, τρόφιμος των φυλακών.

ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Κατερίνα Λαμπίδου: ένοικος στην οδό Ήβης, απέναντι από το κτίριο
Δουρούτη.
Λάμπρος Κεμέρογλου: μέλος του ΚΚΕ, πρώην σύντροφος και εραστής
της Άννας.
Μάρκος Παλαιτσάκης: συνδικαλιστής της ΓΣΕΕ, αγαπητικός της Αργυρώς.
Φρόσω Καρέτα: κονσοματρίς, περιστασιακά πόρνη.
Αναστάσης Μέγκουλας: ιδιοκτήτης μπαρμπουτιέρας και καφενείου
«Η Καλή Καρδιά».
Μπέμπα: ματρόνα και ιδιοκτήτρια μπορντέλου στην οδό Ηφαίστου.
Κατίνα Μετσοπούλου: αρχιεργάτρια στο υφαντουργείο, φίλη της Αργυρώς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αθήνα, 1967

Η γυναίκα στάθηκε και κοίταξε πίσω της μια τελευταία φορά. Αχνό το φως ακόμη, στα ανατολικά γλύκιζε η αυγή, κορδέλες ρόδινες στεφάνωναν τον Υμηττό, πολλές φορές τις είχε χαζέψει ξημερώματα απ' την ταράτσα. Υπήρχαν νύχτες που δεν την έπιανε ο ύπνος, οι σκέψεις γύριζαν επίμονα στο κεφάλι της, η καρδιά της έτρεμε στο στήθος της, τα μάτια της ορθάνοιχτα, θάματα κι εφιάλτες αντάμα μέσα στη σκοτεινιά της μικρής κάμαράς της. Υπήρχαν βράδια που, ζεστή και νοτισμένη από την αγρύπνια πάνω στο μπαμπακένιο στρώμα της, ξεμύτιζε στον διάδρομο, ύστερα ανέβαινε νυχοπατώντας τα φαγωμένα σκαλιά κι έβγαινε στην ανοιχτωσιά της ταράτσας. Κάθε φορά στάλιζε στο τοιχάκι της ανατολικής μεριάς κι άφηνε τη ματιά της να ξεκουραστεί στην πανδαισία των χρωμάτων της αυγής. Του μυαλού της τα ταξίδια αμέτρητα εκείνες τις ώρες, θάλασσες του κόσμου που ονειρευόταν να αρμενίσει, λιμάνια μακρινά να δέσει, ολόκληρη τη γη να οργώσει αν το κατάφερνε.

Σαν να χαμογέλασε τώρα που τα σκεφτόταν, αμυδρά, μια στάλα μόνο, λίγο γλυκά, πολύ πικρά. Πώς τα έφερε η ζωή, το ταξίδι που ονειρεύτηκε θα γινόταν με συνοδεία δεξιά ζερβά της, με χειροπέδες δεμένα τα χέρια της, η μοίρα της ήταν ν' αντικρίσει τον ήλιο φεύγοντας σαν δεσμώτης. Όχι πως δεν το περιέμε-

νε. Ήξερε σε τι επισφαλή δρόμο περπατούσε, μα πάντα πίστευε πως άξιζε τον κόπο και τον κίνδυνο.

Ήταν άνθρωπος.

Φοβόταν.

Έλπιζε.

Πήρε το βλέμμα της απ' την τριανταφυλλένια αυγή, το σεργιάνισε για λίγο μπρος της, στους δυο ψηλούς φοίνικες πριν από την αλάνα και το περιβόλι, στη μεγάλη μουριά με τον ασπρισμένο κορμό στο κέντρο της αυλής, στο πηγάδι και στο πεζούλι, στο ξύλινο παγκάκι και στο χτιστό τραπέζι, εικόνες που αντίκριζε κάθε φορά που κατέβαινε τούτη τη σκάλα, γωνιές που μάζευαν όλη την κοσμοχαλασιά της γειτονιάς και τους ενοίκους του Δουρούτη, άδειες τώρα έστεκαν κι έρημες. Οι άνθρωποι μες στις κάμαρές τους παραφύλαγαν, πίσω από τις μανταλωμένες πόρτες τους, κρυμμένοι στις τραβηγμένες κουρτίνες τους, βουβοί, αλαφιασμένοι, τρομοκρατημένοι. Δεν τους αδικούσε.

Ένωσε τα ξένα δάχτυλα να τη σφίγγουν απότομα, σουβλερές δαγκάνες στα μπράτσα της, νύχια αρπακτικά που χώνονταν στη σάρκα της πάνω από το λεπτό ύφασμα της τριμμένης μπλουζας της. Άνοιξε το στόμα της σαν κάτι να ήθελε να πει, μα το έκλεισε χωρίς να βγάλει άχνα. Ήξερε. Άσκοπες θα ήταν οι λέξεις, αυτό που είχε σημασία πια ήταν να καταφέρει να το κρατήσει κλειστό στην ανάκριση. Μόνο αυτό θα μετρούσε. Τίποτε άλλο.

«Προχώρα, μωρή!»

Το χτύπημα στο κεφάλι τη ζάλισε, παραπάτησε, τρέκλισε, οξύς πόνος γέμισε όλο το κορμί της, προμήνυμα για όσα την περίμεναν, για όσα θα έπρεπε να αντέξει. Ο έντονος πόνος επέμεινε, μα δε φώναξε, «αχ» δε βγήκε από το στόμα της. Δεν ήθελε. Μια στριγκλιά, ακόμη και μια φωνή της ήταν αρκετή να τον βγάλει έξω για να τρέξει στο κατόπι της, να τον προδώσει, να τον βάλει σε κίνδυνο θανάσιμο.

Σφιγμένα τα δόντια της, τα χέρια της πιασμένα μπροστά, το κορμί της στητό όσο μπορούσε, δεν ήθελε να τη λυπούνται, δε γύρευε κανενός τη συμπόνια. Βάδισε αργά προς τη μεριά που

την καρτέραγαν, με τα χείλια κλειστά, με το πρόσωπό της ανέκφραστο, με τα μάτια της να κοιτάνε και να μη βλέπουν, έπρεπε να τα συνηθίσει όλα αυτά για τις μέρες που θα έφταναν. Ούτε που στράφηκε να κοιτάξει πίσω· για κάποιο παράθυρο ανοιχτό, για κάποια κουρτίνα μαζεμένη, για δυο μάτια που την αποχαιρετούσαν. Ο αξιωματικός που την καρτέραγε στην άκρη της αυλής παραφύλαγε για κάθε της κίνηση, για κάθε της νεύμα, για κάθε βλέμμα της. Δεν ήθελε να πάρει κανέναν στον λαιμό της.

Οι ανθρώπινες τανάλιες στα τρυφερά μπράτσα της χαλάρωσαν μόλις έφτασαν κοντά στο καμιόνι. Ο λοχαγός τράβηξε μια τζούρα απ' το τσιγάρο του, πέταξε τη γόπα στο χαλίκι, την έλιωσε με το τακούνι του και χαμογέλασε κοιτώντας τη με νόημα. Ένα νεύμα του έφτασε, ο στρατονόμος στο τιμόνι έβαλε αμέσως μπρος τη μηχανή κι ο ένας από τους ανθρωποφύλακες την άφησε για μια στιγμή, πιάνοντας τη χειρολαβή για να ανοίξει την πόρτα της καρότσας.

Μια στιγμή ήταν μόνο.

Μα της έφτασε εκείνη η στιγμή.

Η στιγμή που δεν κατάφερε άλλο ν' αντισταθεί. Η στιγμή που σήκωσε το κεφάλι κι άφησε το βλέμμα της να σκαρφαλώσει ψηλά, στη βορινή πλευρά του κτιρίου, στο παραθύρι με τα μικρά τετράγωνα. Η στιγμή που είδε τη μορφή του πίσω απ' το τζάμι, θολό απ' την πρωινή υγρασία, ίσως κι από τα δάκρυά του.

Τον είδε που σήκωσε το χέρι του, που άνοιξε το σιδερένιο μάνταλο και τράβηξε το παράθυρο. Καθαρή η μορφή του πρόβαλε στο άνοιγμα, τα μάτια του ορθάνοιχτα, στιλπνά. Της θύμισε τους αγίους που έβλεπε στα εικονοστάσια, πάντα παρηγορητικοί μες στη θλιμμένη έκφρασή τους, δύναμη κι ελπίδα το κοίταγμά τους, υπόσχεση βουβή η όψη τους. Έτσι στεκόταν και την κοιτούσε τώρα κι αυτός, ένας άγιος τη στιγμή του μαρτυρίου του, όλη η θλίψη του κόσμου μαζεμένη στο πρόσωπό του, όλη η αγάπη μέσα στα βουρκωμένα μάτια του.

Ανοιγόκλεισε τα χείλη του, τον είδε που τα ανοιγόκλεισε, το φως της αυγής είχε δυναμώσει πια. Ήχος κανέναν δε βγήκε από

το στόμα του, μα τον είδε στην όψη του, τον διάβασε στα χείλη του, καθαρά τον άκουσε να προφέρει τις λέξεις που γύρευε απεγνωσμένα η ψυχή της.

«Σ' αγαπάω...»

Χαμογέλασε αγνά κοιτώντας τον, δύναμη να του δώσει να αντέξει και να του δείξει την ευτυχία που έκρυβε η φράση του. Κάτι πήγε να ψελλίσει έπειτα ανοίγοντας και τα δικά της χείλη. Να του ανταποδώσει τη χαρά και τη λύτρωση, να του αφήσει κι αυτή το θυμητάρι της. Δεν πρόλαβε. Το άγριο τράβηγμα στα μαλλιά της κι ένα απότομο σπρώξιμο της δαγκάνας στο μπράτσο της την εμπόδισαν. Μια βλαστήμια σαν άρρωστο φλέμα λέρωσε τη στιγμή. Βρισιές κι αναθέματα, ένα κλομπ στη μέση, δυο σιχτίρια απ' τον λοχαγό που βιαζόταν να γυρίσει πίσω με το θήραμά του.

«Σ' αγαπάω...» ψέλλισε ξανά εκείνος από ψηλά. «Θα σε περιμένω... Πάντα θα σε περιμένω...»

Αυτά ήταν όσα θα τη συνόδευαν. Δεν πρόλαβε να δει τα μάτια του ξανά, δεν πρόλαβε να δει τα χείλη του. Της φόρεσαν μια μαύρη κουκούλα στο κεφάλι και την έσπρωξαν με βίαση.

Σκοτάδι.

Παντού.

Σήκωσε το πόδι της, πάτησε στην εσοχή κι ανέβηκε στο καμιόνι μουγγαμένη, αποχαιρετώντας σιωπηλά τον κόσμο, με μια πολύτιμη λέξη φυλαγμένη βαθιά μέσα της, με μια φράση του ακριβή.

«Σ' αγαπάω... Θα σε περιμένω...» της είχαν πει τα χείλη του. «Πάντα θα σε περιμένω...»

Ήταν η στερνή κουβέντα του.

Η δέσμευσή του.

Μια απάντηση του όφειλε, μια υπόσχεση που περίμενε κι αυτός, κρεμασμένος ψηλά, σαν τον Χριστό.

Μπήκε στην καρότσα του στρατιωτικού καμιονιού με τα χέρια κατεβασμένα στα πλευρά, με το κεφάλι σκυμμένο, χωρίς να βγάλει ούτε άχνα. Σύρθηκε στα σκοτάδια ψηλαφώντας στο

σκουριασμένο πάτωμα της καρότσας, μέχρι που έφτασε στο πλαϊνό κάγκελο. Πιάστηκε γερά με το ένα χέρι της, το άλλο σταθερά πάνω στην κοιλιά της, στη ζωή που φύλαγε στα σπλάχνα της.

«Σ' αγαπάω...»

Οι λέξεις του βρούσαν μέσα της, άκουγε την ηχώ τους κι ένιωθε το προστατευτικό του χέρι στον ώμο της.

Άκουσε την μπροστινή πόρτα της καμπίνας να κλείνει, ύστερα ομιλίες που δεν μπορούσε να ξεχωρίσει, γέλια τρανταχτά κι ευθυμία. Ξεκίνησαν μετά το αστείο με ένα απότομο τράνταγμα. Έσφιξε την παλάμη της γύρω από το κάγκελο μέχρι που οι κόμποι των δαχτύλων της άσπρισαν. Καθώς το φορτηγό κινούνταν στον χωματόδρομο, σε κάθε γδούπο και κάθε λακκούβα, ένιωθε την αγέννητη ζωή να μουδιάζει μέσα στην κοιλιά της.

Σήκωσε το χέρι της και σκούπισε τον ιδρώτα του προσώπου της πάνω από την κουκούλα που της είχαν περάσει στο κεφάλι. Ένιωθε την καρδιά της να τραντάζει ολάκερο το στήθος της. Τα σκαμπανεβάσματα της έκοβαν την ανάσα κι ένα καυτό κύμα πόνου απλώθηκε από τη ραχοκοκαλιά σε όλο της το σώμα. Στο μπροστινό μέρος του καμιονιού οι εύθυμες κουβέντες και τα γέλια συνεχιζόνταν αμείωτα.

Αναρωτήθηκε τι να έκανε τώρα εκείνος. Θα στεκόταν ακόμη στο παράθυρο γεμίζοντας το βλέμμα του με το κενό της απουσίας της; Περιμένοντας μια λέξη της, μια φράση της, μια υπόσχεσή της που δεν ξεστόμισε ποτέ;

«Σ' αγαπάω και θα σε περιμένω...» Η δική του υπόσχεση καμπάνιζε στα αυτιά της, ίδιο σήμαντρο της Ανάστασης που την κρατούσε στον κόσμο τούτο.

Παίρνοντας δύναμη απ' τα λόγια του, ξανάβαλε το χέρι της στην κοιλιά της, με το άλλο κρατήθηκε γερά από το κάγκελο, ανακάθισε σε πιο όρθια στάση και προσπάθησε να μείνει έτσι ακίνητη, καθώς το καμιόνι κλυδωνιζόταν στις λακκούβες του δρόμου και τα κύματα του πόνου πύκνωναν και τη διαπερνούσαν σαν φλεγόμενες σφαίρες. Έσφιγγε τα δόντια της δυνατά και

προσπαθούσε να φέρνει διαρκώς στο μυαλό της την εικόνα του, την κουβέντα του, τη γλύκα της εξομολόγησής του.

«Θα σε περιμένω... Θα σε περιμένω πάντα...»

Πόσο;

Πώς;

Μακάρι να ήταν τώρα μαζί της, θα μαλάκωνε το μαρτύριο και την αγωνία της, θα της κρατούσε το χέρι και θα της έλεγε να μη φοβάται, θα τη διαβεβαίωνε πως όλα θα πάνε καλά κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα την κοιτούσε έντονα με τα λαμπερά του μάτια, σαν να ήθελε να φωτίσει λίγο τα σκοτάδια της ψυχής της, σαν να ήθελε να φορτωθεί τον πόνο της για να την ξαλαφρώσει. Θα της έλεγε πως την αγαπά, κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα της έλεγε πως θα την περιμένει πάντα, κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα της έλεγε πως θα ήθελε να πεθάνει αυτός στη θέση της, κι εκείνη θα τον πίστευε.

Μα τώρα ήταν ολομόναχη και δεν είχε ποιον να πιστέψει. Ήταν ολομόναχη και την έπαιρναν μακριά. Μακριά από τον κόσμο, μακριά από τη ζωή. Την έπαιρναν μαζί με το παιδί που κούρνιαζε μέσα της κι ένας Θεός ξέρει πότε θα γυρνούσε· αν γυρνούσε.

Έπρεπε κάτι να του είχε πει. Εκείνος το περίμενε. Σχεδόν ικέτευε, κρεμασμένος στο παραθύρι, αγναντεύοντας το χάσμα της ζωής του.

Ναι, έπρεπε κάτι να του πει καθώς άκουγε μέσα της ξανά και ξανά τα λόγια που άηχα ξεστόμισαν τα χείλη του: «Θα σε περιμένω... Πάντα θα σε περιμένω...»

Άνοιξε το στόμα της μέσα από την κουκούλα και ούρλιαξε δυνατά, σαν να ξέγδερνε το μέσα της, σαν να άφηνε πίσω την ίδια την ψυχή της.

Μια φράση μόνο.

Σαν μια λειψή ανάσα.

«Όχι, αγάπη μου... Όχι...»

Αθήνα, 2010

Ξημέρωμα στην πόλη, κάψα καλοκαιρινή, σπίτια και δρόμοι άχνιζαν προτού ακόμη βγει ο ήλιος. Ο Τζέι τράβηξε την κουρτίνα και άνοιξε την μπαλκονόπορτα του ξενοδοχείου· κοίταξε απέναντί του τις μεγάλες λεωφόρους, την Ακρόπολη στο βάθος, μπροστά του μια πράσινη νησίδα, τα παλιά Ανάκτορα και τον Εθνικό Κήπο. Τα καλύτερα σημεία της Αθήνας, ένα άλλο σύμπαν από εκείνο που είχε αντικρίσει στις ξεφτισμένες λαϊκές γειτονιές της δίπλα από τις γραμμές του τρένου κι έπειτα στο νοσοκομείο που θύμιζε Τρίτο Κόσμο, πλημμυρισμένο από ένα αλλόφρον πλήθος, γιατρούς και νοσοκόμους που έτρεχαν, ασθενείς και συνοδούς με οδύνη και στενοχώρια αποτυπωμένες στα πρόσωπά τους.

Είχε φτάσει απ' τη Νέα Υόρκη πριν από τέσσερις μέρες, κουβαλώντας την τεφροδόχο με τη στάχτη του θείου του, αυτού που τον αγάπησε τόσο πολύ, σαν να ήταν γιος του. Που ήρθε και τον ανακάλυψε εκεί, στον ξένο τόπο, υιοθετημένο από μια αμερικανική οικογένεια του Νιου Τζέρσι, μια οικογένεια μεσήλικων και άκληρων αλλά καλών ανθρώπων, που κι αυτοί τον φρόντισαν σαν να ήταν πραγματικό τους παιδί. Τώρα βρισκόταν στην Αθήνα για μια υπόσχεση, την τελευταία υπόσχεση που είχε δώσει στον ετοιμοθάνατο θείο του, να σκορπίσει ό,τι απόμεινε απ' αυτόν στον αττικό ουρανό, να ξεκουραστεί επιτέλους πίσω στην πατρίδα.

Μαζί με την τεφροδόχο, κουβαλούσε μια φωτογραφία κι ένα δαχτυλίδι, κι αυτά δώρα του θείου του, δώρα που τα έβλεπε για

πρώτη φορά, ίχνη της ζωής του που αρνιόταν πεισματικά να του αποκαλύψει. Μοναδικό χνάρι σ' αυτό το λευκό τοπίο μιας αιγιματικής κι ανεξιχνίαστης ζωής, η διεύθυνση που του είχε σημειώσει πάνω σ' έναν παλιό χάρτη της Αθήνας. Μεταξουργείο. Πλατεία Ηρώων. Μέγαρο Δουρούτη. Αυτό του ζήτησε να επισκεφθεί, αν το επιθυμούσε βέβαια· κι αν ήθελε να βρει απαντήσεις στα ερωτήματα που τόσα χρόνια τού έκανε εις μάτην. Εκεί βρέθηκε λοιπόν πριν από δύο ημέρες, στο πάλοι ποτέ Μέγαρο Δουρούτη, μια σκέπη πονεμένων ανθρώπων κάποτε, ένα ερείπιο πια, ένα θυμητάρι από μνήμες, πέτρες και σκόνη. Εκεί, πίσω, στη χορταριασμένη αυλή του, ανακάλυψε και την Ευγενία. Ένα χαμόγελο της τύχης η συνάντησή τους, ακόμη λίγες μέρες να καθυστερούσε το ταξίδι του, η γυναίκα θα είχε αδειάσει το μικρό παράσπιτο του πατέρα της και θα είχε φύγει, μόνο μισογκρεμισμένα ντουβάρια θα έβρισκε ο Τζέι, ντουβάρια γεμάτα πολλούς καημούς και λίγες χαρές, συγκινήσεις και συναισθήματα που ποτέ δε θα αντιλαμβανόταν, ιστορίες που ποτέ δε θα μάθαινε, χαμένες για πάντα στο σκοτάδι, θαμμένες στο διάβα του χρόνου.

Κοίταξε από το μπαλκόνι του την πόλη που γέννησε και μεγάλωσε τον θείο του, έναν άνθρωπο που λάτρευε απ' όταν θυμόταν τον εαυτό του. Κι όμως. Μόλις χτες βρήκε τα ίχνη της ζωής του πριν από την Αμερική, μια ζωή που ο ίδιος είχε διαγράψει μονοκοντυλιά· για τους άλλους βέβαια, μια και μέσα του την κρατούσε ολοζώντανη και την κανάκευε τρυφερά μόνο για τον ίδιο. Γεγονότα, αισθήματα, επιθυμίες, όνειρα, ελπίδες, διαψεύσεις, αγώνες, όλοι οι αρμοί της ύπαρξής του που πεισματικά κρατούσε κλειδωμένους στο μπαούλο της μνήμης του, τη μόνη αποσκευή που έσυρε μαζί του στον ξένο τόπο.

Απρόσμενα έμαθε για όλα τούτα χτες απ' τον κύριο Πολυχρόνη, τον ηλικιωμένο πατέρα της Ευγενίας. Απρόσμενα ναι, μα και τόσο λίγα. Ερωτήματα του έκαιγαν ακόμη τα χείλη, απορίες που ήθελαν απάντηση, δεκάδες απορίες. Μα ο κύριος Πολυχρόνης απόστασε κι έγειρε στο μαξιλάρι του εξαντλημένος, όλη τη μέρα μιλούσε, με φόρτιση, με πάθος, αρκετές στιγμές με

συγκίνηση μεγάλη και δάκρυα στα θολά από το γλαύκωμα μάτια του. Όλες αυτές τις ώρες χάιδευε την πολυκαιρισμένη φωτογραφία της γυναίκας με το λευκό φόρεμα, και το δαχτυλίδι με τα χαραγμένα λόγια στο εσωτερικό του, στιγμή δεν τα άφησε από τα χέρια του. Ακόμη κι όταν μίλησε για εκείνον τον αρραβώνα που προκάλεσε το μεγαλύτερο ερώτημα στον Τζέι, που τον τάραξε και τον χτυποκάρδισε τόσο πολύ δίχως να έχει ιδέα γιατί.

Και σήμερα ακόμη, όσο κι αν το συλλογίστηκε όλη τη νύχτα, ιδέα δεν είχε. Μα στις δέκα το πρωί είχε ραντεβού με την Ευγενία έξω από το νοσοκομείο για να τον οδηγήσει πάλι στο δωμάτιο του πατέρα της, ο κύριος Πολυχρόνης τού είχε υποσχεθεί να πιάσει το νήμα της αφήγησής του από εκεί όπου το παράτησε εξουθενωμένος το προηγούμενο βράδυ. Από εκείνη τη λαϊκή γειτονιά της Αθήνας κι από εκείνο το ερειπωμένο πια κτίριο του Δουρούτη που κάποτε έσφυζε από ζωή· κατατρεγμένη, δύσκολη, κουρασμένη, μα πάντως ζωή. Ούτε κατάλαβε πώς βρέθηκε ξαφνικά από το σπίτι του στη Βοστώνη στο εστιατόριο του θείου του στην Αστόρια και, τέλος, στις γειτονιές του Κεραμεικού και του Μεταξουργείου, να σκαλίζει μέρες και μνήμες θολές απ' την πατίνα του χρόνου. Παρόλο που δεν ήξερε για όλους εκείνους τους ανθρώπους και μήτε μια φορά δεν είχε ακούσει τον θείο του να μιλάει γι' αυτούς, ένιωθε πως τους γνώριζε, πως μέσα στην ψυχή του κουβαλούσε τα χνάρια τους.

Σαν νεράκι είχαν κυλήσει οι ώρες μιας ολόκληρης μέρας μέσα στο πνιγηρό νοσοκομειακό δωμάτιο, ακούγοντας συνεπαρμένος έναν ξένο μέχρι χτες άνθρωπο να μιλά για έναν άγνωστο τόπο και μια άγνωστη εποχή. Αργά, συρτά, εμφανώς συγκινημένος, τότε μιλώντας με πάθος και τότε σταματώντας εξουθενωμένος, ο κύριος Πολυχρόνης τού ιστόρησε όλα όσα ο θείος του είχε αρνηθεί επίμονα να του πει, παρόλο που πολλά βράδια τον είχε παρακαλέσει, άλλοτε αργά τη νύχτα όταν κόπαζε η δουλειά στο εστιατόριό του, άλλοτε σε περιπάτους που οι δυο τους συνήθιζαν να κάνουν σε ολόκληρη τη Νέα Υόρκη. Μάλι-

στα, το είχε προσπαθήσει και με πονηριά, τότε που πίστευε πως θα τον έβρισκε ευάλωτο και θα κατάφερνε να του πάρει λίγες κουβέντες, μετά την ορθόδοξη χριστουγεννιάτικη λειτουργία στην Αγία Αικατερίνη της Αστόρια ή στο παραδοσιακό πασχάλινό τραπέζι που ο θεός του ετοίμαζε με σχολαστικότητα ιεροφάντη. Ποτέ δεν είχε καταφέρει να του κλέψει ούτε λέξη. Ποτέ.

Ντύθηκε όσο πιο ήσυχχα μπορούσε κι έφυγε χωρίς να ξυπνήσει τη Μάγκι· η γυναίκα του που είχε από το προηγούμενο βράδυ ξεκαθαρίσει πως δε θα άντεχε άλλη μια μέρα περιπλάνησης στους καυτούς δρόμους, μέσα σε μια πυρωμένη ατμόσφαιρα που βρόμαγε πίσσα και καυσαέριο. Βγήκε από το ξενοδοχείο κι αποφάσισε να πάει με τα πόδια, μια ανάσα ήταν το νοσοκομείο. Παρόλο που έφτασε στην ώρα του, η Ευγενία ήταν ήδη εκεί και τον περίμενε. Καμία σχέση με την προηγούμενη συνάντησή τους, το έμφυτο κούμπωμά της με τους άγνωστους ανθρώπους είχε δώσει τη θέση του σ' ένα πλατύ χαμόγελο και μια γλυκιά έκφραση στα μάτια. Ήταν φανερό πως, για την ίδια, έφτασαν τα όσα άκουσε από τον πατέρα της την προηγούμενη μέρα. Είχε καταλάβει. Σε αντίθεση με τον Τζέι που έπλεε σε αχαρτογράφητα νερά.

Τον καλημέρισε θερμά, τον αγκάλιασε και τον φίλησε στα μάγουλα καταπώς συνηθίζουν οι Έλληνες. Ρώτησε δυο πράγματα για το βράδυ και για τον ύπνο του κι έπειτα πέρασε την εξωτερική πύλη του νοσοκομείου τραβώντας για το δωμάτιο του πατέρα της.

«Δε θα μου πεις πρώτα;» απόρησε ο Τζέι.

«Τι πράγμα;»

«Γι' αυτό τον μυστήριο αρραβώνα. Χτες το βράδυ υποσχέθηκες να μου μιλήσεις;»

«Γιατί εγώ; Γιατί να μη σου τα πει ο ίδιος που τα ξέρει πολύ καλύτερα από μένα;»

«Για να καταλάβω, Ευγενία. Τι εννοούσες όταν έλεγες πως ο πατέρας σου χάρηκε για μένα; Χάρηκε που με είδε; Από πού κι ως πού; Ούτε καν με ήξερε μέχρι χτες;»

Η γυναίκα σταμάτησε να περπατά, γύρισε και τον κοίταξε διερευνητικά κι επίμονα. Μα έμεινε σιωπηλή.

«Θα καταλάβεις...» του είπε αινιγματικά.

«Πότε;»

«Σήμερα αν τον βοηθήσουν τα πνευμόνια του κι αντέξει να μιλήσει. Ειδάλλως αύριο. Ή μεθαύριο».

«Γιατί δε μου λες εσύ τώρα; Γιατί να μου τα πει ο πατέρας σου που δυσκολεύεται;»

«Γιατί ο ίδιος μου το ζήτησε», του απάντησε κοφτά κι άρχισε ν' ανεβαίνει τις σκάλες.

Τους περίμενε. Ανασηκωμένος όσο μπορούσε, τους καρτερούσε με το πρόσωπό του γεμάτο προσδοκία, λες κι αυτός είχε ν' ακούσει ιστορίες, γεγονότα, μυστικά.

Τον καλημέρισε πρόσχαρα και τον φίλησε σταυρωτά όπως συνήθιζε κι ο θείος του. Ο Τζέι τού ανταπέδωσε το θερμό καλημέρισμα και τον χαιρετισμό, ρώτησε για την υγεία του, για τη διάθεσή του και για τη νύχτα που πέρασε, κουβέντες που τις εννοούσε μετά τις χτεσινές εξομολογήσεις του.

«Κάτσε, αγόρι μου... Άσε τις πολλές ευγένειες, γιατί έχω πολλά να σου πω ακόμη και δεν ξέρω αν θα βαστάξουν οι δυνάμεις μου, κάτσε κι άκουσέ με, φτάνουν οι γαλαντομίες κι οι αβρότητες. Το ξέρω πως είσαι καλό παιδί, άλλωστε πώς θα μπορούσε να είναι διαφορετικά;» του είπε και χαμογέλασε κοιτώντας τον με νόημα. «Από γνοιάση κι ενδιαφέρον, από τέτοια υλικά είσαι φτιαγμένος».

«Μια μέρα με γνωρίζετε, κύριε Πολυχρόνη, πώς ξέρετε από τι...»

«Λάθος, παιδί μου, κάνεις λάθος», τον έκοψε. «Δε σε ξέρω μια μέρα».

«Μα μόλις χτες γνωριστήκαμε».

«Σε ξέρω μια ζωή κι ας μην είχα δει ποτέ το πρόσωπό σου... Σαράντα δύο χρόνια τώρα σε ξέρω...»

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αθήνα, 1967

Ο κόκορας του Χρόνη λάλησε πριν από τις πέντε το πρωί και το πρώτο φως της μέρας άναψε στου Δουρουύτη. Πίσω, στο βάθος της αυλής, μετά τη θεόρατη μουριά, το παραθύρι στο παλιό σπιτάκι φώτισε αχνά από τη γυμνή λάμπα. Μια στρώση πάχνης είχε απλωθεί πάνω στο τζάμι διαχέοντας το φως, η εικόνα φάνταζε ειδυλλιακή, θύμιζε χριστουγεννιάτικη κάρτα. Μα παραπλανούσε, σίγουρα παραπλανούσε, το κρύο ήταν τσουχτερό, ένας παγωμένος βοριάς κατέβαινε από την Πάρνηθα και ξύλιαζε τη μεγάλη πολιτεία. Ο Χρόνης όμως εκεί, πιστός στο πρωινό ραντεβού του με τη μικρή, προσωπική του ευτυχία· την ώρα που ρουφούσε με απόλαυση το καφεδάκι του ενόσω ακόμη η πλάση αναπαυόταν γύρω του γαληνεμένη.

Κρυστάλλινο του φάνηκε το πρωινό, αχνός και καπνός ένα έβγαιναν από τα χείλη του, αγιάζι στρωμένο να βάφει λευκά τα γκριζωπά χρώματα της γειτονιάς κι από πάνω του ο ουράνιος θόλος κεντημένος με χιλιάδες λαμπιόνια, φαντασμαγορία και δέος αντάμα, μια νύχτα καμωμένη για ταξίδια κι ονειρέματα σε άλλους τόπους κι άλλους κόσμους.

Χαμηλά έριξε τη ματιά του κατόπιν, σκοτάδι πίσσα ακόμη, χειμώνας βαρύς, το φως αργούσε πολύ ν' αριβάρει. Όχι βέβαια πως το χρειαζόταν, όλα μαθημένα τα είχε απ' έξω κι ανακατωτά

στο συγκρότημα του Δουρούτη, ακόμη και το τελευταίο λιθάρι, ακόμη και το πιο μικρό χορτάρι. Το χάρηκε όμως τούτο το λευκό της παγωνιάς που είχε σκεπάσει κάθε σπιθαμή, έκαμε τον τόπο να μοιάζει σαν παιδική ζωγραφιά, αθωότητα γεμάτη και γλυκιά αφέλεια, έστω για λίγο, έστω μέχρι να φέξει η μέρα και να πλημμυρίσει πάλι από τα φερσίματα και τα χούγια τα ανθρώπινα, από τον καημό και τη λαχτάρα, από το στανιό της ανάγκης. Από ελπίδες που απόμεναν κλεισμένες στα υγρά ντουβάρια και στα παγωμένα σεντόνια, κι από όνειρα που ζωντάνευαν μόνο το βράδυ και διαλύονταν σαν την ομίχλη με το πρώτο φως της μέρας.

Εορταστικές οι μέρες που είχαν διαβεί, είχαν ξαποστάσει λιγάκι όλοι τους, είχαν πάρει μια ανάσα. Χριστούγεννα πρώτα, ακόμη κι οι άνθρωποι που δεν πίστευαν στο θαύμα της Γέννησης άδραξαν την ευκαιρία να ξεκουραστούν, ν' ανταμώσουν με τους αγαπημένους τους πάνω από τα γιορτινά τραπέζια χωρίς βιάση κι έγνοια για την άλλη μέρα. Ύστερα η μεσογιορτή, κάτι είχαν κρατήσει οι μέρες της από τη θέρμη των Χριστουγέννων, κάτι περίμεναν απ' τη λάμψη της Πρωτοχρονιάς, κάτι απ' όλα τα γιορτινά έμεινε στη διάθεση των ανθρώπων και τη βαστούσε πιο ξαλαφρωμένη και πιο αλέγγρα απ' τα συνηθισμένα. Τέλος, το βράδυ της παραμονής, έθιμο τρανό η πρωτοχρονιάτικη γιορτή του Κόμη, την καρτερούσαν άπαντες στου Δουρούτη, τη ζήλευαν όλοι στη φτωχογειτονιά. Φορτωμένο καλούδια απλησίαστα για τους περισσότερους το μεγάλο τραπέζι του, και το κελάρι του γεμάτο μπουκάλια με εκλεκτά κρασιά, όχι με τα κατακάθια των βαρελιών που πούλαγε το καρβουνιάρικο. Έκαμε και φέτος ο Κόμης το καθήκον του σαν κάθε καινούργια χρονιά, έκαμε και την πόζα του λες κι ήταν γαιοκτήμονας του παλιού καιρού που τράταρε τους υποτακτικούς και τους ξωμάχους του. Μεγάλη επιτυχία και τρανό γλέντι. Μα όχι για όλους.

«Όχι για όλους...» μονολόγησε ο Χρόνης, τράβηξε τζούρα απ' το βαρύ τσιγάρο του κι απόμεινε να κοιτάει σκεπτικός τα παιχνιδίσματα του καπνού στον παγωμένο αέρα και τα παιχνι-

δίσηματα της μοίρας στα σπίτια του Δουρούτη που απλώνονταν εμπρός του θεοσκότεινα.

Του Αγησίλαου, του επονομαζόμενου Στρατηγού, πρώτα από όλα, κι όχι μόνο επειδή ήταν αξιμέρωτα ακόμη. Έτσι αφώτιστο και με μανταλωμένη την πόρτα έστεκε το σπίτι του από εκείνο το βράδυ της Πρωτοχρονιάς που η λατρεμένη του Αργυρούλα τού φαρμάκωσε την ψυχή. Σφαλισμένο τώρα πια και το παραθύρι του που κοιτούσε στην οδό Ήβης, τον δρόμο που κάθε πρωί διάβαινε η Αργυρώ τραβώντας για το υφαντουργείο, το παραθύρι που τόσα και τόσα ξημερώματα φιλοξένησε τον άμοιρο Αγησίλαο που φύλαγε άγρυπνο караούλι για να γεμίσει με τη νεανική ομορφιά της τα άδεια μάτια και την άδεια καρδιά του που υπόφερε από αγιάτρευτο έρωτα· και ανεκπλήρωτο εσαεί όπως είχαν έρθει τα πράματα κι όπως τα είχε φανερώσει η ίδια η Αργυρώ το βράδυ της γιορτής στου Κόμη, που αρίβαρε με τον νεαρό φίλο της, ονόματι Μάρκο, όπως τον σύστησε σε όλους.

Μα δεν ήταν ο κύριος Αγησίλαος μονάχα που είχε φαρμακωθεί εκείνο το βράδυ κι εξαφανίστηκε πριν ακόμη αλλάξει ο χρόνος. Ήταν κι εκείνο το λιγομίλητο και μαζεμένο, αλλά σοβαρό στην όψη και συμπαθητικό στο φέρσιμο παλικάρι, που έμενε τους τελευταίους μήνες στο μικρό δώμα της ταράτσας. Από νωρίς είχε διακρίνει ο Χρόνης το ενδιαφέρον του νιόφερτου Σπύρου για την Άννα, δύσκολα κρυβόταν η λάμψη στο μάτι του, δύσκολα και το κοκκίνισμα στο πρόσωπό του κάθε που την έβλεπε, ολοφάνερη η γλύκα που περιχυνόταν πάνω του κάθε φορά που την αντάμωνε κι ας ήταν φευγαλέα μονάχα η αντάμωση, κι ας ήταν για μια καλησπέρα μόνο. Κι η Αννούλα αναπάντεχα μ' έναν νεαρό αλλοσούσουμο ξένο εμφανίστηκε στη γιορτή, μήτε που τον είχαν ξαναδεί στου Δουρούτη κι όλοι απόρησαν, εκτός από τον ίδιο τον Χρόνη που, φεύγοντας για το καθημερινό αγώι του ένα πρωινό πριν από κάτι μήνες, τους είχε πετύχει να τα λένε οι δυο τους στο χωμάτινο πεζοδρόμιο. «Αλέκος», του συστήθηκε, ξένος ντιπ καταντίπ, όχι μόνο επειδή μόλις είχε νοικιάσει στο κτίριο, μα κυρίως στην εμφάνιση ξένος,

στους τρόπους και στα χούγια ξένος, φώναζε το παρουσιαστικό του και το φέρσιμό του πως ήταν από άλλο κόσμο κι άλλο ντουινιά, έξω από φτώχεια κι ανάγκη.

Μα δεν ήταν ετούτη η μόνη χαρά που ξαλάφρωσε λιγάκι το βάρος που πλάκωνε τη ζωή της Άννας. Ακόμη δεν είχε πατήσει καλά καλά το πόδι του ο καινούργιος χρόνος, κι ένα δεύτερο ευφρόσυνο άγγελμα έφτασε στο σπίτι τους: πιο πολύ για τη μάνα της βέβαια. Ένας αντιπρόσωπος του κόμματος τους μετέφερε το ευχάριστο μαντάτο, ένας μικρός φάκελος ήταν μονάχα, φθαρμένος απ' τα τόσα χέρια που τον έπιασαν μέχρι να φτάσει στον προορισμό του. Με γραμματόσημο της Γαλλίας πάνω του, αφού οι σύντροφοι του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος χρόνια τώρα οργάνωναν το απαγορευμένο για την Ελλάδα ταχυδρομείο που έφτανε από τις Ανατολικές χώρες. Μέσα σ' εκείνο τον φθαρμένο φάκελο με τις άγνωστες, ξένες συστάσεις, υπήρχε ένα γράμμα που η κυρα-Μάρθα είχε κουραστεί να καρτεράει, ένα γράμμα που έφτασε με δεκαπέντε και βάλε χρόνια καθυστέρηση, χρόνια θλίψης, πένθους κι απελπισίας. Από τον άντρα της ήταν, απ' τον πολιτικό πρόσφυγα, απ' τον δοξασμένο καπετάνιο του κόμματος που ζούσε κι ανέπνεε στην Τασκένδη, κι ας τον είχε για πεθαμένο πολύ καιρό τώρα, μέχρι και τρισάγιο χωρίς τάφο τού έκαμε, κρυφά βέβαια από το κόμμα. Δεν είναι να την αδικείς, σκέφτηκε ο Χρόνης κι αναστέναξε, άμαθη στη χαρά είναι η δόλια, αδύνατο να χωνέψει ένα τόσο καλό και τόσο αναπάντεχο νέο. Η εξαντλημένη καρδιά της φεγγοβόλησε βέβαια με τη ζωή του αντρός της, μα την ψυχή της υπήρχαν στιγμές που την καβαλούσε η καχυποψία και θεωρούσε πως κάποια πονηρή μπλόφα της Ασφάλειας ή κάποιο ύποπτο παιχνίδι του κόμματος μπορεί να κρυβόταν από πίσω, αμφότερους τους είχε ικανούς για όλα. Όσο κι αν πάλεψε η Άννα να τη συνεφέρει, να την κάνει σιγουριά να νιώσει κι ελπίδα, κουράγιο και δύναμη να πάρει που τα είχε τόσο ανάγκη, λίγα κατάφερε, τα στραπάτσα στη ζωή γερά τον κουμπώνουν τον άνθρωπο, τον βάζουν και σφιχτά φασκιώνει την ψυχή του για

να προστατευτεί. Η Άννα, πάλι, ψύχραιμα το πήρε, χάρηκε βέβαια, όσο να πεις πατέρας της ήταν, μα ένας πατέρας που δε γνώρισε ποτέ, ένας πατέρας που δε γέννησε παιδί, τουφέκι και φωτιά γέννησε, φωτιά που έκαψε και το δικό του σπίτι μαζί με τ' άλλα που μπουρλότιασε κι έκλεισε στον πολύχρονο κομματικό του αγώνα. Το πίστεψε απ' την αρχή η Άννα το γράμμα που έφτασε απ' την Τασκένδη, το πίστεψε γιατί είδε στάμπα αληθινή και ανεξίτηλη το επίσημο ύφος και την κομματική έπαρση σε κάθε αράδα του.

Και σίγουρη ήταν πως θα το άνοιξαν κι οι Ασφαλίτες στην προληπτική λογοκρισία, την είχαν πάρει χαμπάρι από καιρό τη μηχανή των συντρόφων με τους Γάλλους κι έκαναν την παλαβή, μα τα ξετίναζαν τα γράμματα, λέξη λέξη τα μελετούσαν και τα αποκωδικοποιούσαν, σε όλους γνωστά αυτά. Έτσι, μαζί με τη χαρά, κι ανησυχία την έπιασε, τώρα που ο ηρωικός καπετάνιος και ολίγον πατέρας της ζούσε, μπλεξίματα χειρότερα προέβλεπε με την Αστυνομία, ίσως ήταν καλύτερα να έμενε έτσι, ένας βολικός νεκρός για όλους· ένας χρήσιμος ήρωας για τους συντρόφους, ένας ακίνδυνος σφάχτης για όλους τους άλλους.

Άφησε για λίγο το φλιτζάνι στο ασβεστωμένο πεζούλι ο Χρόνης κι έτριψε γερά τα χέρια του να τα θερμάνει, τώρα που είχε κρνώσει ο καφές, η παγωνιά τα τύλιξε και τα αρθρικήτα του άρχισαν να τσιμπάνε, τόσα χρόνια που έσερνε το καρότσι του στους δρόμους τα δάχτυλά του είχαν παραμορφωθεί, οι κλειδώσεις του διαμαρτύρονταν κάθε που άλλαξε ο καιρός στο χειρότερο. Από μικρό παιδί μες στο περιβόλι, να κουλαντρίζει το χώμα, να κανακεύει τους βλαστούς, να καλοπιάνει τα φυτά του, να γεμίζει το καρότσι του και τις κοιλιές του κόσμου, αυτή ήταν όλη η ζωή του, χώμα και νερό, δρόμοι κι αέρας. Δεν παραπονιόταν όμως, διόλου δεν παραπονιόταν, την αγαπούσε αυτή τη ζωή, του άρεσαν οι δρόμοι, του άρεσαν κι οι άνθρωποι, να τους μιλάει, να τους χαμογελάει, να τους χορταίνει. Μα πιο πολύ τού άρεσαν τ' απόβραδα, τότε που γυρνούσε πίσω στη φωλιά του κατάκοπος κι αντάμωνε το χαμογελαστό μουτράκι της κόρης

του· το Τζενάκι ένα ανθισμένο λουλούδι ήταν, τριαντάφυλλο μάλλον, πότε άρωμα και πότε αγκάθι, αγοροκόριτσο σωστό, δυο μάτια δεν του έφταναν να τη θωρεί, μια αγκαλιά δεν του έφτανε να τη χορτάσει. Μόνος κατάμονος την είχε μεγαλώσει, πατέρας και μάνα μαζί, τουλάχιστον στην αρχή, τα πρώτα χρόνια που είχε χάσει τη λατρεμένη γυναίκα του, αν δεν ήταν η Τζένη, ίδια τύχη με τα φυτά του κι αυτός, σύντομα θα κατέληγε στο χρώμα να συναντήσει την άδικα χαμένη κυρά του.

Χουχούλιασε λίγο τις τραχιές παλάμες του με τη ζεστή του ανάσα, ξανάπιασε το φλιτζάνι απ' το πεζούλι και ρούφηξε τις τελευταίες γουλιές του πρωινού πριν σηκωθεί και ξεκινήσει τα τριγυρίσματά του στις γειτονιές. Είχε αρχίσει να χαράζει πια, μόλυβωσε ο ουρανός πέρα ψηλά στον Υμηττό, η γύμνια των φθαρμένων τοίχων του Δουρούτη φάνηκε άσχημη σε τούτη τη θλιμμένη φωταύγεια, η γύμνια των ανθρώπων ακόμη χειρότερη· η γύμνια των αγαθών τους όμως, όχι η γύμνια της καρδιάς τους. Από τούτη την τελευταία μπόλικη διέθεταν, το μόνο αγαθό εν επαρκεία στους Δουρούτη και σ' όλη τη λαϊκή συνοικία ήταν η μεγάλη καρδιά, την είχαν και τη διαλαλούσαν, κάποιοι την έδειχναν κιόλας έμπρακτα.

Ο Στράτος ο σκαφτιάς με τη γυναίκα του τη Μαρίνα και τις δυο του θυγατέρες, τη Θάλεια και την Έφη, όλος μια μεγάλη καρδιά, όλη του η φαμίλια μια μεγάλη καρδιά. Η Αννούλα κι η μάνα της, η κυρα-Μάρθα, έπειτα, που σαν συγγενείς του τις αισθανόταν ο Χρόνης, τυραννισμένες γυναίκες μια ζωή, καταδιωγμένες απ' το κράτος που δεν τις άφηνε σε χλωρό κλαρί να φάνε ξένοιαστες κι αυτές μια μπουκιά γλυκό ψωμί. Παρά ταύτα, όμως, πάντα έτοιμες να συντρέξουν όταν μπορούσαν, σ' αυτό έμοιασε η Άννα στον πατέρα της, τα άσχημα τα χούγια του τα απότομα και τα βίαια δεν τα πήρε διόλου, μα τα άλλα, τα καλά, αυτά της συμπαράστασης και της βοήθειας, τα κληρονόμησε και με το παραπάνω. Γι' αυτό ο Χρόνης την αγαπούσε τόσο πολύ την Αννούλα, σαν μικρή του αδελφή την έβλεπε κι ακόμη παραπάνω, σαν δική του φαμίλια την ένιωθε.

Δίπλα στην Άννα και στη μάνα της, ο Ισίδωρος ο επιστάτης με τη Σαββούλα και το μοναχοπαίδι τους τον Λουκά, μεγάλο βάλαμο που έγινε μεγάλο φαρμάκι αυτός ο τελευταίος, υπόδειγμα παιδιού και μαθητή κάποτε, μα όχι κι υπόδειγμα φοιτητή όπως είχαν έρθει πλέον τα πράγματα. Αγωνία ασυμμάζευτη τους πότιζε τώρα, μαύρες γιορτές πέρασαν οι άμοιροι, οι δυο τους να σκάνε και να πλαντάζουν απ' τη στενοχώρια κι ο Λουκάς μαντρωμένος στα ντουβάρια ενός κελιού και περασμένος στα μαύρα κατάστιχα της Ασφάλειας. Είδαν κι έπαθαν να του μιλήσουν, είδαν κι έπαθαν μια ευχή να του δώσουν πρωτοχρονιάτικα, μήτε στην καθιερωμένη δεξίωση του Κόμη δεν εμφανίστηκε η Σαββούλα, στο γύρισμα του χρόνου χτυπούσε κάρτα στα υπόγεια κρατητήρια του αστυνομικού τμήματος μαζί με τον γιο της που αρνιόταν πεισματικά να υπογράψει και να βγει απ' το κελί, υπακούοντας σ' εκείνον τον κομματικό ινστρούχτορα τον Φώντα που τον έσερνε σαν πρόβατο επί σφαγή. Και μήτε η μάνα, μήτε η Κατερίνα, που ήταν κάποτε για τον Λουκά εικόνημα, κατάφεραν να τον ξεσκαλώσουν απ' τα νύχια του καθοδηγητή.

Όχι πως η Κατερίνα προσπάθησε και πολύ. Καλό και χρυσό παιδί ο Λουκάς, παιδικός της έρωτας τρανός, τον αγαπούσε ακόμη όσο να πεις, μα είχε μπουχτίσει πια το μέσα της απ' την αυστηρότητά του, απ' την ακαμψία του κι απ' τις απόλυτες ιδέες του που δε σήκωναν ούτε δράμι αμφισβήτησης. Έτσι απομακρύνθηκε από κοντά του η Κατερίνα κι έτσι προσέγγισε τη Λόλα τη θεατρίνα, που καρτερούσε σαν τη γάτα δίπλα στη φωλιά να ξεμυτίσει το ποντίκι για να το μαγκώσει στα νύχια της. Δυο κόσμοι άλλοι τώρα ο Λουκάς κι η Κατερίνα που αγαπιόνταν από μικρά παιδιά, που μέχρι και τον γάμο τους είχαν κανονίσει, μέχρι και πόσα παιδιά θα έκαναν μαζί, μέχρι και τον τόπο που θα τα μεγάλωναν, μέχρι και τα ονόματα που θα τους έδιναν. Φτερά στον άνεμο πια τα όνειρά τους, εκείνα τα παιδιάστικα όνειρα που τα σύντριψε η ίδια η ζωή σαν έπαψε η ονειροπόλα εφηβεία. Έτσι κόλλησε η Κατερινούλα με τη θεατρίνα, έτσι γοητεύτηκε απ' τα καλοπιάσματα και τις γαλιφιές της, έτσι άρχισε να

σκέφτεται ολοένα και πιο σοβαρά την «πρόταση» που της έκαμε, και συνέχεια λογαριάζει τώρα τις υποσχέσεις της Λόλας, όλο σκέφτεται να δεχτεί την προσφορά της και να κλείσει οριστικά την πόρτα στη φτώχεια, τη μιζέρια και τα στενεμένα όνειρα.

Έκανε τον σταυρό του για όλους ο Χρόνης καθώς σηκωνόταν αργά, υγεία ζήτησε ταπεινά γι' αυτόν και το Τζενάκι του, και λίγη τύχη για τους άμοιρους κι αποστερημένους ανθρώπους που μαζί τους περνάει τη ζωή του, ανθρώπους που τους περισσότερους τους νοιάζεται και τους συντρέχει, κάποιους τους αγαπάει κιόλας. Έτσι έκαμε την καθημερινή, τη λιτή προσευχή του, κι έπειτα σταυροκοπήθηκε άλλη μια φορά κι ευχαρίστησε τον Κύριο που αντάμωσε γερός και όρθιος την καινούργια μέρα, πάντα μέγα θαύμα τού φαινόταν αυτό, το φως να λούζει την πλάση και να τη ζωντανεύει, μαζί κι αυτόν, μαζί και το λατρεμένο κοριτσάκι του. Σήκωσε το χοντρό φλιτζάνι του και την καπνοσακούλα του, μάζεψε και την παλιά στρατιωτική κουβέρτα που είχε ρίξει στους ώμους του και μπήκε στην παράγκα του για να φορέσει τη χλαίνη και τα γάντια του, να ετοιμαστεί για το καθημερινό του αγώι.

Το καρότσι του έτοιμο από το προηγούμενο βράδυ, φορτωμένο με τα ζαρζαβάρια που θα γέμιζαν τα τεντζερικά των νοικοκυριών και τις κοιλιές του κόσμου. Τράβηξε με δύναμη τις δυο χειρολαβές που κόντευαν πια να γίνουν προέκταση των χεριών του, έκανε τις μανούβρες του στο σκληρό χώμα της αυλής κι άρχισε το σπρώξιμο για να το βγάλει στην οδό Ήβης, κι από κει να περάσει τις γραμμές και να φτάσει στις κάτω φτωχογειτονιές για να πουλήσει τηνπραμάτεια του.

Στάθηκε να πάρει μια ανάσα μόλις πάτησε στον δρόμο, σηκωσε το κεφάλι του και χάζεψε γύρω του, μαγαζιά και σπίτια, παράγκες και εργαστήρια, αλάνες κι αποθήκες που θα ζωντάνευαν σιγά σιγά όσο θα κυλούσε η ώρα. Το καφενείο του Αναστάση που διανυκτέρευε στο πίσω αποθηκάκι με την απλωμένη κουβέρτα και τα ζάρια, το καρβουνιάρικο του αγροίκου Μένιου που γιόμιζε φόβο τις ψυχές των ανθρώπων της γειτονιάς, το ατε-

λιέ μοδιστρικής της μαντάμ Ζανέτ με τις πολλές υψηλές γνωριμίες και τις πολλές επιθυμίες, την *Ωραία Λάβδανη*, το καινούργιο ραφείο του Πασχάλη και του Νικόλα, γεμάτο λίγα κασμίρια και πολλά όνειρα, το ψιλικατζίδικο με *τηλέφωνον διά το κοινόν* που φώτιζε κάθε μυστικό και χόρταινε κάθε αυτί στη γειτονιά, τα εμπορικά καταστήματα στο βάθος της οδού Νυμφών, τα εργαστήρια στην οδό Ήβης, τα μηχανουργεία λίγο παραπάνω στην οδό Τιτάνων, τις αποθήκες πιο κάτω στην οδό Αριάδνης, τέλος τα καμπαρέ και τα πορνεία στην οδό Ηφαιστού, τη μόνη οδό που έπεφτε για ύπνο όταν η υπόλοιπη γειτονιά ξυπνούσε.

Δρόμοι της γειτονιάς τους, σαν όλους τους άλλους δρόμους των λαϊκών συνοικιών της Αθήνας. Τα παιδιά να τρέχουν σμάρι μισόγυμνα και φασαριόζικα, μαγαζάτορες καιπραματευτάδες να διαλαλούν εμπορεύματα θαυμαστά και πάμφθηνα, φερμένα απ' τα πέρατα του κόσμου, άντρες που ιδρώνουν στα μηχανουργεία ή λιάζονται στα καφενεία ανάλογα με τη φτιάξη και τη βολή του καθενός και γυναίκες που γυρνάνε με δίχτυα για το καθημερινό φαΐ, που στριμώχνονται στις αυλές, πλένουν, μαγειρεύουν και κουτσομπολεύουν, συχνά καβγαδίζοντας μεταξύ τους, εκτοξεύοντας τις χειρότερες κατηγορίες και τις χυδαιότερες βρισιές, μα ύστερα από λίγο να δίνουν τόπο στην οργή, να μετανοούν για τα πρότερα βρομόλογά τους και να αγκαλιάζονται με πάθος, ανταλλάσσοντας σκαστά φιλιά στα μάγουλά τους, τα μουσκεμένα από τα δάκρυα της συγγνώμης, της συγκίνησης και της αγάπης.

«Πάλι καλά να λέμε, μια χαρά είναι η γειτονίτσα μας, δε βαριέσαι, υγεία μόνο να μας δίνει ο Θεός κι ένα κομμάτι ψωμί για να έχουμε κουράγιο να χαμογελάμε πού και πού...» μουρμούρισε ο Χρόνης, έφτυσε καλά καλά τις παλάμες του, χούφτιασε γερά τις ξύλινες χειρολαβές και πήρε να κατεβαίνει την οδό Ήβης χαμογελώντας μονάχος του στη μέρα και στην παγωνιά.

Πριν ακόμη ο Χρόνης χαθεί στη γωνία, κι ενώ οι δρόμοι φώτιζαν και τα πρώτα παράθυρα είχαν ανοίξει για ν' αεριστούν οι κάμαρες απ' τη νυχτερινή κλεισούρα και τα βαριά χνότα, ο Σπύρος έβγαине απ' τον καφενέ του Αναστάση. Τα μάτια του ήταν πρησμένα, το πρόσωπό του κομμένο. Δεν ήταν το πιωτό που τον βάραινε, ούτε η χαρτοπαιξία, πάντα ήταν άντρας απαράβατων αρχών, αυτή ήταν η φτιαξιά του. Τα χαρτιά και τα ζάρια ούτε που να σκεφτεί να τ' ακουμπήσει, ποτό σπάνια έπινε, σε επετείους και γιορτές με φίλους, και κάποιες φορές μονάχος του κατέβαζε μια ρακή ή ένα κονιάκ σαν είχε φορτίο ή μπουρίνι μέσα του.

Φορτίο βαρύ κι αβάσταχτο είχε και τώρα, σκέφτηκε για μια στιγμή να ζητήσει την μπουκάλα του κονιάκ απ' τον Αναστάση, μα έπειτα το μετάνιωσε και κρατήθηκε, είχε μια καθαρή κουβέντα να κάνει και δεν ήθελε θολό μυαλό, το οινόπνευμα είναι ένα κι ένα για ν' ανταριάζει τον νου και να ξανάβει την καρδιά, αυτό καλά μαθημένο το είχε απ' όλα τα λιμάνια όπου πέρασε. Κάθισε σιωπηλά όλη νύχτα στο τραπέζι δίπλα στην τζαμαρία του καφενείου, άχνα δεν έβγαλε, ήξερε καλά τι γινόταν πίσω στο καμαράκι και γιατί διανυκτέρευε το ευαγές ίδρυμα, μα δεν ήταν δικιά του δουλειά να τα σκαλίζει, δεν ήταν αξιωματικός του Ηθών και Λεσχών, αυτόν τον βόλευε τούτη η διανυκτέρευση του καφενέ για να μην τον φάει το αγιάζι στους δρόμους όλο το βράδυ που περίμενε την Άννα να γυρίσει στο σπίτι της, με σκοπό να μπορέσει επιτέλους να της μιλήσει. Βαρύς και βουβαμέ-

νος, κλεισμένος στις σκέψεις του, έτσι την έβγαλε οχτώ και βάλε ώρες που την καρτερούσε, ολοένα και πιο θλιμμένος, ολοένα και πιο εξοργισμένος. Μέχρι που ξημέρωσε. Μέχρι που φώτισε για τα καλά. Κι αυτή δεν είχε φανεί.

Βγήκε στην οδό Νυμφών με αργή περπατησιά, σήκωσε το κεφάλι του στον ουρανό να τον αγναντέψει μια στιγμή, να σπασει λίγο την καταχνιά που είχε γεμίσει την ψυχή και το βλέμμα του, ύστερα το κατέβασε χαμηλότερα και κόλλησε τα μάτια του στα δυο παραθύρια του πάνω πατώματος του Δουρούτη, στα δυο τζάμια που τον ένοιαζαν και τον έτσουζαν. Κλειστά και σκοτεινά έστεκαν και τώρα, έτσι όπως τα παρατηρούσε όλη τη νύχτα. Αναστέναξε βαριά, έσφιξε τα χείλη του και πήρε τα μάτια του απ' τα παράθυρα της Άννας.

«Πώς διάολο έμπλεξα εγώ ένας θαλασσινός με τα αντέτια της στεριάς; Πάρε τώρα, όρσε...» μονολόγησε βαλαντωμένος και φασκέλωσε τον εαυτό του, αποκαρδιωμένος απ' την ατυχία του να μπλέξει, όχι με τα αντέτια της στεριάς, μα με τα αντέτια του έρωτα που οι φουρτούνες του ήταν χειρότερες κι απ' τις τρικυμίες του Κάβο Ντόρο.

«Τι έγινε, κύριε Σπύρο μας; Μαύρα μάτια κάναμε να σας δούμε. Τόσες μέρες χαμένος απ' τη γειτονιά και σήμερα πήρατε τις στρατές αχάραγα;»

Στράφηκε ξαφνιασμένος κι απορημένος. Για μια στιγμή μονάχα, για μια στιγμή στην αρχή, ακούγοντας τη γυναικεία φωνή, μια ελπίδα σαν διασωστική φωτοβολίδα άναψε μέσα στην ψυχή του, μα γρήγορα έσβησε φέρνοντας πάλι τη γνωστή σκοτεινιά. Δεν ήταν δικά της λόγια αυτά, δε θα του μιλούσε μ' αυτά τα λόγια η Άννα, μήτε μ' αυτό το ύφος που θύμιζε λίγο από γυναικούλα της γειτονιάς και λίγο από μετρέσα των σαλονιών.

«Μαντάμ Ζανέτ;»

«Καλέ; Πώς είστε έτσι, καλέ; Σαν...»

«Σαν;»

«Σαν λείψανο», παραδέχτηκε η Ζανέτ χαμηλώνοντας τη φωνή της.

«Είχα άσχημο βράδυ».

«Πολλά;»

«Ορίστε;»

«Πολλά λέω;»

«Τι πολλά;»

«Καλέ, πολλά χάσατε;» πρόφερε η Ζανέτ κι έδειξε την πόρτα του καφεéné πίσω του.

«Δεν παίζω ποτέ», της απάντησε αυστηρά ο Σπύρος. «Ποτέ!»

«Καλά, μην αγριεύετε, μια κουβέντα είπα. Επειδή όσοι βγαίνουν τέτοια ώρα από κει μέσα είναι ρετάλια ξετιναγμένα. Ο Αναστάσης, καλός άνθρωπος γενικά, δε λέω, αλλά στον τζόγο και στο πιστό αδίστακτος, δε χαρίζει μήτε της μάνας του αν κάτσει μπρος στην κουβέρτα με τα ζάρια».

«Έναν καφέ μπήκα να πιω».

«Καλέ μου άνθρωπε, καφέ στο καφεενείο;» καλαμπούρισε η Ζανέτ και, παράτολμα, τον έπιασε αγκαζέ κι έγειρε πάνω του. «Του Αναστάση το καφεενείο εννοώ βέβαια. Δε σερβίρει ποτέ πριν απ' τις οχτώ που κλείνει το πίσω καμαράκι».

«Δεν το ήξερα».

«Τώρα το ξέρετε. Ελάτε... Ελάτε...» τον προέτρεψε τραβώντας τον με το γνωστό νάζι της.

«Πού;» απόρησε.

«Στο ατελιέ μου. Έχω όσο καφέ τραβάει η καρδιά σας. Ελάτε να πιείτε έναν μερακλίδικο να σταθείτε στα πόδια σας και ν' ανοίξει το μάτι σας. Πώς θα πάτε έτσι στη δουλειά σας; Αλήθεια...»

«Αλήθεια τι;»

«Πού δουλεύετε; Τόσο καιρό γείτονες κι ούτε που ξέρω».

«Καλύτερα».

Ο Σπύρος έκαμε να τραβήξει το χέρι του και να ξεκολλήσει απ' το στρείδι που τον πλεύρισε αναπάντεχα. Απ' τη μια αισθανόταν εκτεθειμένος στα βλέμματα της γειτονιάς που ξυπνούσε για τα καλά, από την άλλη έτρεμε μήπως φανεί απρόσμενα η Άννα και τον δει αγκαζέ με μια άλλη γυναίκα, ας ήταν κι η μεστωμένη Ζανέτ.

Άδικος ο κόπος του. Η χυμώδης ιδιοκτήτρια του οίκου μοδιστρικής είχε κολλήσει πάνω του σαν πλεούμενο σε φυρονεριά και δεν ξεκολλούσε μήτε με βίντσι. Ήταν εξάλλου περιώνυμη η δεινότητά της στα αγκαζαρίσματα, όλοι το γνώριζαν κι η ίδια δεν το είχε ποτέ κρύψει.

Έτσι, δίχως να μιλήσει, δίχως να διαμαρτυρηθεί για την αγένειά του να της απαντήσει χοντροκομμένα και χοντροκομμένα να τραβήξει το χέρι του, άρχισε αργά αργά να τον σέρνει κατά το ατελιέ συνεχίζοντας να χαμογελά, λες και της είχε πει μια αγκαλιά κομπλιμέντα.

«Ας είναι, δεν πειράζει, θα έχετε τους λόγους σας και δε μου απαντάτε. Εγώ σε ξένες δουλειές δε χώνω τη μύτη μου».

«Σε όλα τα άλλα όμως...»

«Είπατε κάτι;»

«Όχι», μουρμούρισε ο Σπύρος εκνευρισμένος, μα παρά τούτο συνέχισε να την ακολουθεί σαν φορτηγό που σύρεται από μαούνα για να δέσει στον ντόκο. Ήταν κι άμαθος ο έρμος από γυναικείες τσιριμόνιες· παρά τα τόσα χρόνια στις τιμονιέρες των βαποριών, από τέτοιους ελιγμούς δε σκάμπαζε γρι.

«Λογικό, χωρίς καφέ, ούτε τα μάτια ανοίγουν ούτε τα χείλια», σχολίασε χαμογελαστή τη βραχυλογία του η μαντάμ Ζανέτ.

Προς επίρρωση, σιωπηλός απόμεινε στη συνέχεια, μόνο το βλέμμα του κάρφωσε στο ατελιέ μπροστά του, παρατήρησε τη θέση και τη γωνία του μαγαζιού και υπολόγισε στα γρήγορα τη θέα, έτσι όπως το έκοβε, κι αν καθόταν κοντά στην τζαμαρία, θα μπορούσε να ελέγχει την οδό Ήβης και το πάνω μέρος της πλατείας, αν η Άννα ερχόταν θα μπορούσε με λίγη τύχη να τη δει. Ήταν το καλύτερο που μπορούσε να κάνει, δεδομένων των συνθηκών, αφού δε γινόταν να την περιμένει στους δρόμους, θα τραβούσε την προσοχή όλης της γειτονιάς, το πρωινό είχε πια κυλήσει για τα καλά.

«Κι εσείς πώς τόσο πρωί, κυρία Ζανέτ;» ρώτησε παραιτημένος και συμβιβασμένος με την ιδέα να περάσει λίγη ώρα στο μοδιστράδικο.

«Η Θεία Πρόνοια. Για να σας πετύχω στον δρόμο».

«Ορίστε;»

«Καλαμπουρίζω. Ανοίγουμε νωρίς, έχουμε παραγγελίες για όλη την Αθήνα που πρέπει να φύγουν πρωί πρωί», του εξήγησε ανοίγοντας την τζαμένια πόρτα της με τα χρυσά ζωγραφισμένα γράμματα. «Εξάλλου σε λίγα χρόνια θα έχω όσο καιρό τραβάει η ψυχή μου για να ξεκουραστώ. Δυο μέτρα κάτω από τη γη, δεν είμαι πια πεταχταρούδι...» συμπλήρωσε τσακίζοντας φωνή και καμπύλες και κοιτώντας με προσδοκία τον Σπύρο.

Άδικα το νάζι, άδικα και το τσάκισμα, τι να καταλάβει από τσακίσματα ένας άντρας πιο ευθύς κι από θάλασσα σε μπουνάτσα. Ανταπόκριση κι αντιλογία καμία στην πιπεράτη πρόκλησή της, μα και πάλι δεν πτοήθηκε, για μια στιγμή μονάχα απογοητεύτηκε απ' τη σιωπή του, γιατί άλλα λόγια ήταν μαθημένη ν' ακούει όταν ξεστομίζε αυτή την κουβέντα, μ' αυτό τον τρόπο. Γρήγορα συνήλθε όμως, όσο άκαμπτος ήταν εκείνος, τόσο ευέλικτη ήταν αυτή, εξάλλου δεν τον ήθελε για τον εαυτό της, τα κορίτσια της γύρευε να τακτοποιήσει, σαν μάνα τα έβλεπε, κάποια από αυτά τα είχε παραλάβει απ' τα δεκαπέντε τους για να μάθουν τη μοδιστρική.

Η ίδια, στην ηλικία που είχε φτάσει, θα είχε καλοπαντρευτεί δέκα φορές αν ήθελε, διόλου δεν της είχαν λείψει οι προτάσεις, δουλειά και εισοδήματα δικά της και καμπύλες ακόμη πιο δικές της, αλέγρα κι ευδιάθετη και με τσαχπινιά να φουντώνει τους αρσενικούς σαν φυσερό σε πυροστιά και να τους σέρνει απ' τη μύτη. Στο κάτω κάτω, παρά τις κόνξες και τα παιχνιδίσματά της με τους άντρες που πάντα της άρεσαν, η καρδιά της ήταν χρόνια δοσμένη σ' έναν έρωτα που την παρέσυρε από την πρώτη στιγμή που είχε πατήσει το πόδι της στου Δουρούτη. Έρωτας που σιγά σιγά έγινε αγάπη, βαθιά αγάπη και σεβασμός, μα και μυστική κι ανύμφευτη, όμως κανείς δε νοιαζόταν ευτυχώς, ούτε ο ένας ούτε ο άλλος ήθελαν οικογένειες και παιδιά, εξάλλου ο έρωτας στο μυαλό της Ζανέτ δε σήμαινε δεσμό και δέσμευση,

κατά καιρούς κι άλλοι άντρες εμφιλοχωρούσαν στο κρεβάτι της· μα μόνο εκεί, στην καρδιά της ποτέ.

Έτσι κάθισε ο Σπύρος στο σαλονάκι δίπλα στην τζαμαρία με το βλέμμα καρφωμένο στον δρόμο, η ακατάσχετη λογόρροια της Ζανέτ σαν μονότονος παφλασμός της θάλασσας έφτανε στ' αυτιά του, λέξη δεν έπιανε απ' όσα του ξεφούρνιζε. Η σκέψη του όλο στα ίδια γυρνούσε μέρες τώρα, τα μάτια της λαβωμένης ψυχής του στις ίδιες πάντα εικόνες επέστρεφαν, στο φιλή Άννας με τον Αλέκο που του ράγισε την καρδιά, εκεί στις φαγωμένες σκάλες του Δουρούτη. Η Άννα κρεμασμένη από τα χείλη του καινούργιου νοικάρη, η Άννα γερμένη στο πλευρό του να χαμογελά ευτυχισμένη στην πρωτοχρονιάτικη γιορτή του Κόμη. Κι ο Σπύρος έκτοτε κρεμασμένος στο χείλος του γκρεμού, γερμένος πάνω από την άβυσσο που άνοιξε στο ερωτευμένο στήθος του.

«Καλημερούδια...»

Αναπήδησε ξαφνιασμένος. Η φωνή γάργαρη, χαρωπή κι ακατέργαστη, πόρρω απείχε από τη γεμάτη βραχνάδα φωνή της Ζανέτ.

«Καλημέρα», ανταπέδωσε τον χαιρετισμό αιφνιδιασμένος, κοιτώντας το ολόδροσο κορίτσι που στεκόταν με τον δίσκο του καλωσορίσματος μπροστά του, το δέρμα της τεντωμένο σαν πανωσέντονο στρατιωτικού θαλάμου, τα μαλλιά της ακόμη νοτισμένα απ' το πρωινό νίψιμο, τα χείλη της χαμογελούσαν δίχως να σχηματίζουν την παραμικρή ρυτίδα στο πλάι τους, δυο λακκάκια μονάχα, δυο χαριτωμένα, λίγο θηλυκά, λίγο παιδιαστικά, λακκάκια.

«Μου ζήτησε η κυρία Ζανετ να σας τον φέρω εδώ», του είπε η Θάλεια κι έσκυψε ν' αφήσει τον δίσκο με τον καφέ στο μικρό τραπεζάκι διαλύοντας τις θλιβερές εικόνες του με τις πλούσιες νεανικές καμπύλες που φάνηκαν στο άνοιγμα της μπλούζας της.

Για λίγο μόνο. Ο Σπύρος απόστρεψε ντροπιασμένος το βλέμμα, καλύτερα να σου σερβίρει τον καφέ ένα όμορφο κορίτσι παρά ένας καμαρότος, αλλά αυτός δεν κατάφερε ποτέ να κουλα-

ντρίσει μια γυναίκα, χώρια ο φόβος πως το κοκκίνισμα του προσώπου του θα φανέρωνε την απειρία και την αδαημοσύνη του.

«Ευχαριστώ...» έκανε μαζεμένα κοιτώντας τον δρόμο, αυτή τη φορά όχι για να προλάβει τον ερχομό της Άννας, αλλά για ν' ακουμπήσει κάπου το αμήχανο βλέμμα του.

Απόμεινε η Θάλεια λίγο από πάνω του να τον κοιτάει καρτερώντας, έκαμε να φύγει, ύστερα σταμάτησε, έστρεψε τα μάτια της κατά το κουζινάκι στο βάθος, πήρε τις πρέπουσες εντολές από την αδημονούσα Ζανέτ που παραφύλαγε στο άνοιγμα, κι έμεινε στη θέση της.

Ξερόβηξε για μια στιγμή, ύστερα νέο γλυκό χαμόγελο κόλλησε στα χείλη της, κατά τα δασκαλέματα της κυρίας της. «Τίποτε άλλο θέλετε, κύριε Σπύρο;»

Κι άλλο ξάφνιασμα, ακόμη μεγαλύτερο, αφού του αποτάθηκε με το όνομά του. Το ήξερε βέβαια το κορίτσι εξ όψεως, το έβλεπε τακτικά στου Δουρούτη, γνώριζε πως ήταν η κόρη του Στράτου του σκαφτιά, μα πέραν τούτου ουδέν.

«Τι άλλο;»

«Κανένα κουλουράκι, κανένα γλυκάκι;»

«Φτάνεις εσύ», της είπε αναπάντεχα κι απόμεινε κι ο ίδιος εμβρόντητος με την ετοιμολογία του, διόλου συνηθισμένος σε ατάκες που δεν αφορούσαν ναυτικά παραγγέλματα ή προσταγές ασκήσεων ακριβείας.

«Αχ ναι;» έκανε εκείνη με έναν τρόπο εφηβικό που πάλεψε να τον κάνει σκερτσόζο. «Τι ωραίο αυτό που είπατε...» συμπλήρωσε και κάθισε στη διπλανή καρέκλα φέρνοντας σύννεφα αμηχανίας και πανικού στον Σπύρο, που ήδη απορούσε μέσα του τι διάολο θα μπορούσε να πει με τούτη την κοπελίτσα.

«Ένα νεράκι όμως θα το έπινα», βρήκε μια πρόχειρη λύση για να κερδίσει λίγο χρόνο.

«Σας λίγωσα;» πρόφερε τολμηρά η Θάλεια και ξέσπασε σε έναν χείμαρρο γέλιου καθώς σηκωνόταν για το κουζινάκι.

«Όλα καλά;» τη ρώτησε ψιθυριστά η Ζανέτ.

«Μου είπε πως είμαι το γλυκάκι του».

«Αλήθεια;» απόρησε η μαντάμ, αφού σε όλους ήταν γνωστή η περιώνυμη βραχυλογία του νεοφερμένου άντρα, άλλοι τον ονόμαζαν απλώς ζαβό κι άλλοι ζοχάδα.

«Μα ναι σας λέω, έτσι ακριβώς το είπε».

«Τότε έκανες την τύχη σου, κερδί πρέπει να μ' ανάψεις, ο έρωτας που ονειρευόσουν όπου να 'ναι ανθίζει».

«Ε, καλά, όχι κι έρωτας, θα δούμε».

«Γυναίκες... Όλες ίδιες είμαστε ανεξαρτήτως ηλικίας...» μουρμούρισε επιτιμητικά η Ζανέτ. «Εσύ δε με σταύρωσες τόσο καιρό να σας γνωρίσω; Εσύ δεν ήθελες να πέσεις στα πατώματα για χάρη του μέχρι χτες;»

«Δε θέλω να πέσω στα πατώματα. Στα σκαλιά της εκκλησίας θέλω να ν' ανέβω».

«Γυναίκες», επανέλαβε ακόμη πιο επικριτικά. «Ακόμη δεν του έπιασες το χέρι και θες να του περάσεις βέρα».

«Τι να τον κάνω αλλιώς; Σε λίγο θα πιάσω τα είκοσι κι αν δε βρεθεί ένας άνθρωπος καθωσπρέπει να με πάρει, μέσα στο δωμάρι μας θα κολλήσω».

«Κοριτσάκι μου, κοίταξέ με καλά», της είπε η Ζανέτ τρυφερά και της έκλεισε προστατευτικά το κεφάλι στα δυο της χέρια. «Πρώτα έρχεται ο έρωτας και μετά ο γάμος, δε ζούμε στην εποχή του Πάγκαλου που κυνηγούσε τις φούστες των γυναικών να μετρήσει το μήκος τους».

«Αν ήθελα μόνο έρωτες, μου έφταναν και τα παλικάρια της γειτονιάς, μια χαρά παιδιά είναι».

Η Ζανέτ αναστέναξε βαριά κι άφησε το κεφάλι της. «Μα δεν ξέρουμε καν αν έχει σκοπό να παντρευτεί».

«Είναι αρκετά μεγάλος, γι' αυτό τον διάλεξα, δεν είναι νιάτσιο να έχει τον νου του μόνο στα γλέντια».

«Δεν ξέρουμε αν θέλει».

Η Θάλεια ψήλωσε δυο πόντους καθώς τέντωσε τη λυγερή κορμοστασιά της πριν απαντήσει. «Θα θέλει», πρόφερε με αδιαφιλονίκητη σιγουριά.

«Δεν ξέρουμε αν μπορεί όμως. Κανείς δε γνωρίζει τι δουλειά

κάνει κι αν έχει την άνεση ν' ανοίξει σπίτι. Στην ταρατσα μένει, στα κλουβιά που δεν καταδέχονται μήτε τα περιστέρια».

«Έχει τους λόγους του. Πάντως, εγώ κάποιες φορές, όταν γύρισα αργά στο σπίτι, είδα να τον φέρνει στο σπίτι μια μαύρη κούρσα να...» συμπλήρωσε η Θάλεια κι άνοιξε τα λεπτεπίλεπτα μπράτσα της. «Και με σοφέρ μάλιστα...»

«Ναι ε;»

«Ναι».

Η Ζανέτ ανοιγόκλεισε τα βλέφαρά της σκεφτική. Ο Σπύρος πάντα της έδινε την εντύπωση ανθρώπου που δε μεγάλωσε στη φτώχεια ή που έχει ξεφύγει χωρίς απ' αυτήν. Τα ρούχα του, περιποιημένα, σιδερωμένα και πάντα καθαρά, παράταιρα έστεκαν με την αξιοθρήνητη τρύπα όπου έμενε. Εξάλλου φαινόταν, η Ζανέτ που είχε συναναστραφεί με ανάλογο κόσμο το καταλάβαινε, ο Σπύρος είχε τρόπους και άνεση που δε διέθεταν οι απλοί, λαϊκοί άντρες της συνοικίας τους. Μπορεί να ήταν λακωνικός στη μιλιά του, αλλά οι λίγες λέξεις που έβγαιναν από το στόμα του ήταν γεμάτες αβροφροσύνη και οι κινήσεις του ήταν υπολογισμένα ευγενικές, ένας Θεός ξέρει πού τις είχε αμφοτερες μαθημένες.

«Γιατί να μένει σ' αυτό το κλουβί όμως;» μονολόγησε. «Τι να κρύβει;»

«Τα αισθήματά του για μένα», έκανε ενθουσιασμένη η Θάλεια, ξέσπασε σε γέλια, πήρε το γεμάτο ποτήρι στα χέρια κι επέστρεψε στο σαλόνι του ατελιέ.

Κι εκεί ο ενθουσιασμός της έσβησε σαν θράκα που έπεσε πάνω της ένας κουβάς νερό. Γιατί ο Σπύρος είχε ήδη μισοπιεί τον καφέ του στα πέντε λεπτά που μεσολάβησαν, είχε ήδη σηκωθεί και τώρα φορούσε το παλτό του.

«Πού πάτε;» τον ρώτησε με φωνή σχεδόν τρεμάμενη από τη δυσάρεστη έκπληξη.

Η ανακούφιση στο πρόσωπο του Σπύρου χάθηκε αυτοστιγμεί. Μουρμούρισε μια μασημένη πλην ακατάληπτη δικαιολογία κι ύστερα κοίταξε το ρολόι του με σχολαστικότητα Βρετανού. «Πρέπει να πάω στη δουλειά μου».

«Από τώρα; Ούτε τον καφέ σας δεν ήπιατε».

«Δυστυχώς».

«Το νερό;» είπε βιαστικά και του άπλωσε το ποτήρι.

Μέχρι ο Σπύρος να πει δυο γουλιές για να μη φανεί αγενής, το περίτρομο βλέμμα της Θάλειας γύρεψε εκείνο της Ζανέτ ικετεύοντας για βοήθεια.

«Λοιπόν. Ευχαριστώ για τον καφέ και το νερό, αλλά δυστυχώς πρέπει να φύγω. Η δουλειά βλέπετε...»

«Με την κούρσα θα πάτε;»

«Ποια κούρσα;»

«Αυτή που σας φέρνει μερικές φορές αργά το βράδυ».

Ο Σπύρος ταραχτήκε. Για μια στιγμή μονάχα. «Έρχομαι πάντα με τα πόδια. Ή με τη συγκοινωνία».

«Εκείνες τις ώρες που έρχεστε δεν έχει λεωφορεία».

«Πώς το ξέρεις;» ρώτησε ταραγμένος.

«Σας είδα μερικές φορές».

«Με παρακολουθείς;»

«Τυχαία... Στ' αλήθεια, απλώς μερικές βραδιές δεν έχω ύπνο...»

«Πρέπει να φύγω», της πέταξε απότομα, αφήνοντας κατά μέρος τις αβροφροσύνες και τις ευγένειες. «Έχω επείγουσα δουλειά».

«Πού αν επιτρέπεται;»

Αυτή δεν ήταν ερώτηση που θα μπορούσε να την κάνει έτσι αδιάκριτα η Θάλεια. Η πρώιμη νεότητα είναι αναμφίβολα συνώνυμη με την παντογνωσία και τον ενθουσιασμό, μα ο οίστρος της στηρίζεται σε πήλινα πόδια που σπάνε με την πρώτη αναποδιά.

«Ορίστε;»

«Για πού θα πάτε; Πού είναι η δουλειά σας εννοώ», τον ρώτησε η Ζανέτ που είχε φτάσει σαν παγοθραυστικό σε εγκλωβισμένο πλοίο.

«Α... στο κέντρο... ε... στη Σταδίου...»

«Σε ποιο ύψος;»

«Δεν καταλαβαίνω, κυρία Ζανέτ, τι...»

«Δε σας ζητάω να μου δώσετε λογαριασμό, προς Θεού», τον διέκοψε βιαστικά αφού έβλεπε πως η περιώνυμη σκυθρωπότητα του όδευε ολοταχώς προς τον εκνευρισμό. «Εξάλλου αν αρχίσω να ζητάω εγώ, θα ζητάνε κι οι άλλοι από μένα. Κι αυτό, πιστέψτε με, δε με συμφέρει διόλου», συμπλήρωσε πονηρά κι εύθυμα προσπαθώντας να σπάσει την παγωμάρα. «Έχω λόγο που ρωτάω».

«Κοντά στην Πλατεία Κλαυθμώνος».

«Τέλεια», του είπε πρόσχαρα.

«Φοβάμαι πως δεν καταλαβαίνω».

Η Ζανέτ πήρε με φούρια το ποτήρι από το χέρι της παραιτημένης Θάλειας, το ακούμπησε στο τραπεζάκι κι ύστερα την έσυρε κοντά στον πάγκο με τις έτοιμες παραγγελίες. Κοίταξε μια στιγμή, ύστερα με βιασύνη έπιασε ένα τυλιγμένο φόρεμα και το δίπλωσε στο χέρι της.

«Είναι της κυρίας Σουκούρογλου. Δικηγόρος στη Σταδίου. Πρέπει να το παραδώσουμε οπωσδήποτε».

«Αν είναι δυνατόν!» διαμαρτυρήθηκε έντονα ο Σπύρος. «Δεν μπορώ να κυκλοφορώ με ένα κατακόκκινο φόρεμα στα χέρια σαν λαϊκή ντιζέζ».

«Καλέ, δε θα το πάτε εσείς. Μπα σε καλό σας... Η Θάλεια πρέπει να το παραδώσει».

«Εγώ;»

«Ναι, χρυσό μου», της είπε η Ζανέτ χαμογελαστά, πλην επιτακτικά. «Εσύ. Η κυρία Σουκούρογλου περιμένει».

«Και γιατί η κυρία Σουκούρογλου περιμένει ένα φόρεμα της κυρίας Λαμπίδου;»

Η βλαστήμια μόλις και πνίγηκε μέσα στο στόμα της Ζανέτ πριν περάσει τα χείλη της. «Αχ ναι. Αυτό είναι της κυρίας Λαμπίδου. Δίκιο έχεις. Μα πού το έχω το μυαλό μου η ανόητη; Τι δουλειά έχει μια δικηγόρος με τέτοιο χτυπητό φόρεμα;» αναρωτήθηκε, άφησε το κόκκινο σατέν, έπιασε ένα ιβουάρ ζέρσεϊ, το τύλιξε σε λεπτό χαρτί και το έβαλε στα χέρια της Θάλειας.

«Εγώ μπορώ να φύγω;»

Σχεδόν σπρώχνοντας τη Θάλεια, η Ζανέτ πλησίασε τον ανυπόμονο και ελαφρώς εκνευρισμένο Σπύρο, που δεν του έφτανε η στενοχώρια και το ξενύχτι, έπρεπε να υποστεί και τις ανούσιες φλυαρίες των δύο γυναικών.

«Φυσικά. Αρκεί να μου κάνετε μια μικρή χάρη και να συνοδέψετε τη Θάλεια μέχρι τη Σταδίου. Δε βγαίνει συχνά για παραγγελίες και πάντως όχι στο κέντρο. Τη φοβάμαι λιγάκι, να σας πω την αλήθεια, αλλά η Γωγώ θα λείψει σήμερα και η παραγγελία πρέπει να παραδοθεί».

Ο Σπύρος γέλασε εμπαικτικά. «Γι' αυτό ήταν το καφεδάκι κι η περιποίηση;»

«Όχι, σας βεβαιώ».

«Θα μπορούσατε να μου ζητήσετε την εξυπηρέτηση εξαρχής και να γλιτώσετε από τον κόπο».

«Α, ωραία...» μουρμούρισε ανακουφισμένη η Ζανέτ κι έσπρωξε λίγο ακόμη τη Θάλεια.

«Θα σας έλεγα ότι δε γίνεται και θα γλιτώνετε την ταλαιπωρία», συμπλήρωσε απότομα.

«Σας παρακαλώ, τι αξία έχει μια τοσοδούλα χάρη;»

«Αδύνατον», επέμεινε ο Σπύρος που σκεφτόταν ότι το μόνο που του έλειπε για να συμπληρωθεί η κακοτυχία του ήταν να υποπτευθούν τη δουλειά του.

«Μα γιατί; Πάρτε ταξί. Θα πληρώσω εγώ το κόμιστρο και θα το χρεώσω στα έξοδα της παραγγελίας».

«Δεν είναι θέμα κομίστρου. Απλώς δε γίνεται», δήλωσε κοφτά κρίνοντας πως η υπομονή και η ευγένειά του είχαν ήδη διαβεί τα όρια.

Αλλά δεν πρόλαβε να προσθέσει το αντίο που ήθελε και να φύγει.

Ευτυχώς.

Το κεφάλι της γερτό, οι ώμοι της πεσμένοι. Βαριά η κούραση, βαρύ το ξενύχτι. Η Άννα ήταν καλά μαθημένη στην πρώτη, μα εντε-

λώς άμαθη στο δεύτερο. Βάδιζε μόνη στην οδό Ήβης, το λεωφορείο έφτανε μέχρι την οδό Πειραιώς, την υπόλοιπη διαδρομή έπρεπε να την κάνει με το πόδι, για ταξί ούτε λόγος φυσικά.

Το φρεσκοψημένο ψωμί που μόλις έβγαλε ο φούρνος απέναντι από το *Σινέ Χλόη*, αλλά κυρίως το άρωμα των καβουρντισμένων σουσαμιών απ' τα κουλούρια, την τράβηξε από τη μύτη. Αδύνατο ν' αντισταθεί, ένα κουλουράκι μια δραχμή, αυτό ήταν ένα έξοδο που μπορούσε να το αντέξει η τσέπη της.

Δάγκωσε το μισό και το μασούλησε απολαυστικά προτού ξαναπατήσει το πόδι της στον δρόμο. Το υπόλοιπο το φύλαξε για τη μάνα και τάχυνε το βήμα της να της το προλάβει ζεστό και τραγανό. Σήκωσε το κεφάλι της μόλις έφτασε στη γωνία της πλατείας, τα δυο στενά παράθυρά τους ήταν το πρώτο πράγμα που κοιτούσε κάθε που επέστρεφε. Τα είδε σκοτεινά με τις κουρτίνες τραβηγμένες, ήσυχο έδειχνε το σπιτάκι τους και γαλήνιο, κι ευχήθηκε έτσι να το αντίκριζε κι από μέσα.

Η υγεία της μάνας κλονισμένη απ' τη χαμοζωή του αλύπητου κυνηγητού που πέρασε, μεγάλη προσπάθεια κατέβαλλε η καμένη τώρα να μην γκρινιάζει για τους πόνους που βασάνιζαν το τσακισμένο κορμί της. Το ήξερε πως πονούσε, πριν από λίγες εβδομάδες κόντεψε κατάκοιτη να μείνει από τη μέση της, τα πόδια της με δυσκολία τη βαστούσαν, τα χέρια της είχαν αγκυλώσει από μισό αιώνα πλύσιμο στη σκάφη, από τα χέρια της πέρασαν της μισής Αθήνας τα ασπρόρουχα. Κιχ δεν έβγαζε όμως, κουβέντα παράπονου δε σχηματιζόταν στα χείλη της, το πρόσωπό της μέσα στη σφιξη απ' τον πόνο, αλλά τα μάτια της ορθάνοιχτα, λαμπερά και φωτεινά έστεκαν όταν αντίκριζε την Αννούλα της. Μη χαλάσει την καρδιά της κόρης της, μην της μαυρίσει τη ζωή, φτάνει τόσο που το έκανε η κοινωνία βάζοντάς τη στη μαύρη λίστα εξαιτίας του πατέρα της κι αποκλείοντάς την απ' όσα δικαιωματικά έπρεπε να ανήκουν σ' έναν νέο άνθρωπο.

Τάχυνε το βήμα της κι άλλο παρά την αφόρητη κούραση που ένιωθε· πάντα, λίγο πριν φτάσει, η αγωνία την κατέκλυζε κι ένας φόβος σφοδρός, και δεν ησύχαζε παρά μόνο σαν άνοιγε την εξώ-

πορτα κι άκουγε την ήρεμη κοιμισμένη ανάσα της μάνας της ή την αργόσυρτη μα γλυκιά καλημέρα των ηλικιωμένων. Ειδικά τους δυο τελευταίους μήνες που η υγεία της μητέρας της πολύ χειροτέρευσε, αυτή η αγωνία την κατάτρυχε ακόμη περισσότερο, αυτός ο φόβος γινόταν γδάρτης.

Δεν πρόλαβε να φτάσει στην απέναντι γωνία της πλατείας και το βήμα της κοκάλωσε. Το βλέμμα της πετάρισε σαν τρομαγμένο πουλί από τα παραθύρια του σπιτιού της στην άλλη άκρη του δρόμου. Κι απόμεινε εκεί κατάπληκτο. Γιατί, μόλις λίγα μέτρα μακρύτερα, είδε τον Σπύρο να πλησιάζει προς το μέρος της.

Τη φοβόταν αυτή τη συνάντηση, υπήρχαν στιγμές που την έτρεμε. Και εκείνη και η καρδιά της που ακόμη δεν μπορούσε να ξεμπλέξει το κουβάρι που την τύλιξε. Έπειτα απ' όσα έγιναν το βράδυ της Πρωτοχρονιάς στη γιορτή του Κόμη, δεν είχαν συναντηθεί ξανά με τον Σπύρο, ούτε είχαν ανταμώσει, μήτε ματιά δεν έτυχε να ανταλλάξουν. Της έφτανε το προδομένο βλέμμα που της έριξε εκείνο το βράδυ καθώς έφευγε σαν κυνηγημένος απ' τη γιορτή. Ένα βλέμμα που φάνταζε εχθρικό ή μισητό, μα ήταν πολύ περισσότερο απ' αυτά. Ήταν το βλέμμα μιας ανοιχτής πληγής που πονούσε αφόρητα από αγάπη.

Ναι, τη φοβόταν η Άννα αυτή τη συνάντηση. Φοβόταν το πρόσωπο που θα αντίκριζε, φοβόταν και τα λόγια που θα προφέρονταν, ο Σπύρος ήταν άγιος και δαίμονας μαζί, μπορούσε να της θερμάνει την καρδιά μα μπορούσε εξίσου εύκολα να τη γδάρει κιάλας. Τα είχε κάνει και τα δύο στο λίγο διάστημα που τον γνώριζε, την είχε ανεβάσει στους εφτά ουρανούς, χαμένη στη στοργική αγκαλιά και στα ζεστά του λόγια, μα λίγα βράδια αργότερα την είχε γκρεμίσει στα Τάρταρα, όταν τη σταμάτησε στον δρόμο και με απίστευτη αγένεια και παγερότητα της ανακοίνωσε πως γνωρίζει την πολιτική τοποθέτηση της οικογένειάς της και ειδικά του *εγκληματία* πατέρα της και της πρότεινε θρασύτατα να αποκηρύξει κι εκείνον και τις ιδέες της για να αποκαταστήσει τη ζωή της. Τέτοια σκαιά λόγια μένους κι εκδίκησης έτρεμε όλες αυτές τις μέρες που τον απέφευγε.

Μα για ακόμη μια φορά έμεινε κατάπληκτη. Γιατί αυτό που φοβόταν όλες τις προηγούμενες μέρες, δεν έπιανε μία μπροστά σ' αυτό που ένιωθε τώρα, καθώς τον αντίκριζε να βαδίζει προς το μέρος της. Αναρωτιόταν κι η ίδια πώς θα αισθανόταν όταν τον αντάμωνε, τι θα ένιωθε όταν τον έβλεπε απέναντί της. Στενοχώρια; Δυσφορία; Αγανάκτηση; Θυμός; Ναι, όλα τούτα τα περρίμενε, για όλα τούτα είχε καλά προετοιμαστεί.

Αλλά ζήλια;

Ζήλια;

Κι όμως. Αυτό ακριβώς ήταν το πρώτο συναίσθημα που ένιωσε να τη γεμίζει. Κι αυτό παρέμεινε και δυνάμωνε καθώς την πλησίαζε βήμα το βήμα.

Γιατί ο Σπύρος έδειχνε αναπάντεχα ατάραχος κι απίστευτα κεφάτος. Το πρόσωπό του θαρρείς κι έλαμπε, η περπατησιά του ανάρη, το κορμί του χαλαρό. Ανάθεμα κι αν τόσους μήνες, ακόμη και τις φορές που ήταν μαζί, τον είχε ξαναδεί έτσι. Και δίπλα του, κρεμασμένη θαρρείς πάνω του, σαν ένα μικρό, χαριτωμένο μπιμπελό, η κόρη του Στράτου, η όμορφη και χαριτωμένη Θάλεια. Με όλη τη ζωντάνια της νιότης της, να μιλά, να γελά, να αστράφτει ολόκληρη απ' τη χαρά της. Κι όλα αυτά αγκαζέ. Αγκαζέ στο μπράτσο του. Στο μπράτσο που πριν από λίγες μόλις εβδομάδες τύλιγε προστατευτικά την ίδια.

Έτσι απόμεινε ακίνητη κι ακούνητη να παλεύει να πάρει τα πόδια της, μα πιο πολύ ακόμη να παλεύει να πάρει τα μάτια της από πάνω τους. Δεν το πίστευε, ούτε η ίδια δεν πίστευε αυτό που ένιωθε. Το αφόρητο γρατζούνισμα στο στήθος της, την πνιγηρή αίσθηση στον λαιμό της που έσφιξε σαν κόμπος και δύσκολα την άφηνε να πάρει ανάσα. Μέσα σε λίγα μόλις δευτερόλεπτα τα δοκίμασε όλα. Την εικόνα της μάνας της, την όψη του Λάμπρου που έζησε μαζί του δύο ολόκληρα χρόνια, ακόμη και το πρόσωπο του Αλέκου, το πρόσωπο που εδώ και λίγες εβδομάδες την έκανε να πετάει από ενθουσιασμό και να φλέγεται από πόθο. Τώρα μήτε καν αυτό το τελευταίο δεν μπορούσε να τη συνεφέρει από τη σκάση που ένιωθε, λες και το σώμα

της ήταν μπαλόκι που το φουσκώνουν από μέσα, ολοένα το φουσκώνουν διογκώνοντας την καρδιά της μέχρι να σπάσει.

«Άννα! Καλημέρα!»

Ούτε αυτή μίλησε ούτε εκείνος. Έτσι γίνεται πάντα, την εύθυμη, τη χαρωπή κουβέντα ο ξένοιαστος κι ο αδαής την ανοίγει. Και ξένοιαστος, τουλάχιστον, δεν ήταν κανένας από τους δύο.

«Καλημέρα, Θάλεια...» ανταπέδωσε με δυσκολία μεγάλη, μόλις κατάφερε να χαλαρώσει μια στάλα τον κόμπο στον λαιμό της.

Τότε εδέησε να μιλήσει κι ο Σπύρος. Ύστερα απ' αυτήν. «Καλημέρα», είπε εύθυμα, μα τα μάτια του, τα μάτια που δε φαίνονταν όσο ακόμη βρισκόταν μακρύτερα, αυτά τα μάτια έσταζαν λύπη, την κοιτούσαν θλιμμένα λες κι ήταν ολομόναχα σ' αυτό τον κόσμο, ξεκομμένα απ' το πρόσωπό του, ξεκομμένα απ' όλο του το σώμα.

«Για πού το έβαλες πρωί πρωί, Άννα;» τιτίβισε η Θάλεια γαντζωμένη γερά στο μπράτσο του.

«Για το σπίτι. Τώρα γυρίζω», της απάντησε με κόπο. «Εσείς;» τόλμησε.

«Εμείς βόλτα. Ο Σπύρος με συνοδεύει, θα πάμε να παραδώσουμε μια παραγγελία και μετά... Μετά η κυρία Ζανέτ μου έδωσε άδεια... Μετά...»

Δεν ολοκλήρωσε τη φράση της. Σήκωσε τα λαμπερά της μάτια και τον κοίταξε με βλέμμα όλο προσδοκία, με τα κόκκινα χείλη της να παραμένουν μισάνοιχτα, λες και με τα δικά της χείλη ο Σπύρος θα συμπλήρωνε τη φράση που θα την ανέβαζε στα ουράνια.

Φευ. Άλλα λόγια ήθελαν να ξεστομίσουν τα χείλη του Σπύρου. Τα λόγια που έσπρωχνε η πληγωμένη καρδιά του. Δυο λέξεις μόνο κι αυτές με έκδηλη δυσσάρεσκεια. «Τώρα γυρίζεις;»

«Ναι».

«Πού ήσουν δηλαδή μέχρι τέτοια ώρα;»

«Είσαι πατέρας μου, Σπύρο;» τον ρώτησε με νόημα για να του θυμίσει το παλιό του λάθος.

«Όχι, αλλά... Τέτοια ώρα... Ελπίζω να μην ήσουν πάλι με το κόμμα πόρτα πόρτα».

«Ποιο κόμμα; Τι λέει, βρε Άννα;» απόρησε ως ήτο φυσικό η μικρά, που το μόνο κόμμα που είχε γνωρίσει ήταν η σύντροφος της τελείας.

«Αν και δεν έχεις κανένα δικαίωμα να ρωτάς, ούτε είμαι υποχρεωμένη να σου απαντήσω, όχι, δεν είχα κομματική δουλειά».

«Τότε...;»

«Τότε τι;»

«Διασκέδαση και γλέντι μέχρι το πρωί, ε;»

«Τι να σου πω, καημένη Σπύρο...»

«Όχι;»

«Όχι».

«Ήσουν μ' εκείνον τότε, με τον Αλέκο. Μαζί του πέρασες ολόκληρο το βράδυ. Στο αυτοκίνητό του; Σε ξενοδοχείο; Σε κανένα πάρκο μήπως;»

«Δεν έχεις το δικαίωμα», τον έκοψε όσο μπορούσε αυστηρά. «Και με προσβάλλεις».

«Για ποιο λόγο ξενυχτάς τότε; Δεν είσαι νυχτοφύλακας από όσο ξέρω. Σε εφημερίδα δουλεύεις. Τουλάχιστον αυτό πιστεύεις για εκείνη την ελεεινή φυλλάδα».

«Θέλεις να μαλώσουμε, Σπύρο; Αυτό θέλεις;»

«Καλέ, για όνομα του Θεού!» αποφάσισε να παρέμβει η αδαής. «Γιατί να μαλώσετε; Τι έχετε να χωρίσετε σάμπως;»

«Αυτό να μου πεις», μουρμούρισε ζοχαδιασμένος ο Σπύρος.

«Μια τόσο όμορφη μέρα; Μια λιακάδα μέσα στον χειμώνα;» συνέχισε χαρωπή κι απτόητη η Θάλεια.

«Να μη σας καθυστερώ τότε. Να πάτε για την παραγγελία και μετά για...»

«Για γλυκό στο Ζάππειο. Ίσως και φαγητό αργότερα», πρόσθεσε αναπάντεχα γρήγορα ο Σπύρος σφίγγοντας τη μικρή πάνω του.

Η οποία μικρή κόντεψε να λιώσει. Κι όχι από το σφίξιμο. «Στο Ζάππειο; Μη μου πεις στην Αίγλη; Για φαγητό στην Αίγλη; Δεν μπορώ να το πιστέψω...»

«Καλή βόλτα».

«Έτσι είναι. Κάποιοι όλη τη νύχτα κι εμείς οι άλλοι το πρωί. Όλοι έχουν δικαίωμα στη διασκέδαση», σχολίασε ο Σπύρος με την οργή να κοντράρει τα λόγια του.

«Σωστά».

«Πάμε τότε κι εμείς στη διασκέδασή μας; Αχ, δεν κρατιέμαι... Για φαγητό στην *Αίγλη*... Σε ποιον να το πω και να με πιστέψει...» κελάηδησε ναζιάρικά η Θάλεια κι άρχισε να τον τραβάει ανυπόμονη.

«Καλή ξεκούραση», ευχήθηκε πικρά ο Σπύρος.

«Να 'σαι καλά», κατάφερε μόνο ν' αποκριθεί η Άννα κι αυτό με δυσκολία.

Οργή ένιωθε. Μα πιο πολύ απ' την οργή, ένιωθε να την πληγώνει αφόρητα η ζήλια, καθώς τους έβλεπε να προχωράνε αγκαζέ στην οδό Ήβης, με τη Θάλεια να έχει ακουμπήσει το όμορφο κεφάλι της στον ώμο του Σπύρου και να γέρνει ολόκληρη πάνω του.

«Γιατί;» μονολόγησε η Άννα παραξενεμένη καθώς τον κοιτούσε και στον νου της ερχόταν ο Αλέκος της. «Γιατί με πονάει τόσο;»

«Δεν είναι τίποτα, γλύκα. Στην αρχή πονάει λίγο, μετά το συνηθίζεις».

Ταράχτηκε η Άννα. Προτού ακόμη στρέψει το κεφάλι στη μεριά της φωνής, πάλεψε να σκουπίσει με τα μανίκια του παλτού τα δακρυσμένα μάτια της.

«Δεν ωφελεί να κλαις», συνέχισε η γυναικεία φωνή. «Ούτε να το κρύβεις».

Η Φρόσω, στολισμένη σαν λατέρνα με τα μόμπιλα της δουλειάς και ντυμένη απ' έξω μ' ένα μαύρο παλτό που έκρυβε τη γύμνια από μέσα, άπλωσε το χέρι της που ντιντίνισε απ' τα βραχιόλια κι έσφιξε προστατευτικά την Άννα από τους ώμους.

«Ρώτα κι εμένα που τους έχω σπουδάξει τους άντρες. Κι ακόμη τους σπουδάζω, δηλαδή, εδώ που τα λέμε», εξήγησε και την τράβηξε αργά, απαλά και με τρόπο κατά τα παγκάκια της πλατείας.

Ποτέ δεν είχε φανταστεί η Άννα πως θα ενδιαφερόταν για τις σπουδές της Φρόσω. Κι όμως. Ενδιαφέρθηκε. «Και;»

«Και δεν είναι απαραίτητο να τους δίνεις σημασία παραπάνω απ' όσο πρέπει. Ούτε να το δείχνεις. Λίγο να το κάνεις και σε σαμαρώνουν μέχρι να πεις κύμινο».

«Πώς μπορείς να αγαπάς και να μη δίνεις σημασία;» αναρωτήθηκε το αυτονόητο η Άννα.

«Σωστά...»

«Άρα;»

«Άρα δεν αγαπάς κανέναν τους, κουκλίτσα μου. Η αγάπη μόνο βάσανα και φουρτούνες φέρνει...» συμπέρανε η Φρόσω, πεπεισμένη πλήρως από την προσωπική της εμπειρία.

Τακούνια ακούστηκαν δίπλα τους, ρυθμικός χτύπος που έκοψε την κουβέντα τους.

«Καλημερούδια...»

«Καληνύχτες δε λες καλύτερα;» απάντησε η Φρόσω γελώντας.

«Καλημέρα, Κατερίνα».

«Τη βλέπεις; Γελαστή και αεράτη, μπουμπούκιασε κι άνθισε. Κι από τότε όλα αυτά; Από τότε έπαψε να είναι ένα θλιμμένο και κουρασμένο κορίτσι κι έγινε μια γελαστή και χαριτωμένη γυναίκα;» ρώτησε ακαδημαϊκώς η Φρόσω κοιτώντας την Κατερίνα.

«Από τότε;» απόρησε η Άννα που κοιτούσε τις καμπύλες του πισινού της πιτσιρίκας να λικνίζονται με αέρα και χάρη μπαλονιών που πεταρίζουν στο αεράκι.

«Από τότε που τα έσπασαν με τον Λουκά. Ξανάσανε, σαν να της έφυγαν δυο οκάδες αγκωνάρια απ' τη ράχη κι ένα μαγκάλι αναμμένα κάρβουνα απ' την καρδιά. Γλίτωσε σου λέω. Γλίτωσε απ' τον νταλκά της αγάπης...»

«Μα είναι μόνη της πια. Κι η μοναξιά είναι δύσκολο πράγμα».

«Αν είσαι στην ηλικία της θεατρίνας, ναι».

«Και τη μητέρα μου πάντα μόνη και θλιμμένη τη θυμάμαι, ο πατέρας μου έφυγε από κοντά της προτού ακόμη κατεβούν τα σκαλιά της εκκλησίας και...»

«Δεν είσαι στην ηλικία της μάνας σου, κούκλα μου. Ούτε της θεατρίνας. Αυτό προσπαθώ να σου πω. Οι άντρες θέλουν κουλάντρισμα. Άκου κι εμένα που σου λέω, και μη σκας για δαύτους. Όσο δεν τους δίνεις εσύ σημασία, τόσο πιο πολύ σου δίνουν αυτοί».

Σάστισε η Άννα. Αλλιώς τα είχε τακτοποιημένα στο μυαλό της, η αγάπη αγάπη φέρνει, μαθημένο αυτό από μικρή. Από σκέψεις, λόγια, βιβλία. Ακόμη κι από τον Λάμπρο, που η έλλειψη κάθε ερωτικής χειρονομίας ήταν το σήμα κατατεθέν στα προσωπικά τους. «Δεν το καταλαβαίνω αυτό... Πώς...; Εννοώ...»

«Πάμε να κάτσουμε λίγο, κοπέλα μου, να σου πω τι εννοώ, να σου φύγει λίγο κι ο σεβντάς. Και να στρώσει κι η μούρη σου. Κρίμα να σε δει έτσι κλαμένη η μάνα σου και ν' αγριέψει. Της φτάνουν όσα έχει...»

Όρα μετά, ήταν καθισμένες δίπλα δίπλα μ' ένα ζεστό γάλα στο χέρι κουβαλημένο απ' το φουρνάτικο και κερασμένο απ' τη Φρόσω. Στο χέρι της Άννας εννοείται. Στης Φρόσως υπήρχε και τσιγάρο άφιλτρο και μάλιστα χωρίς τη μεγάλη μαύρη πίπα της, σύμβολο στη δουλειά της, ξεσηκωμένο απ' το σινεμά και δοκιμασμένο με επιτυχία στο *Kit Kat* εδώ και λίγα βράδια που είχε αναλάβει επισήμως την «καλλιτεχνική» διεύθυνση του ευαγούς ιδρύματος.

«Είχα μάθει πως είχατε κάτι νταραβέρια με τον λεγάμενο που κοιτούσε. Αλλά μετά σε είδαν στο πλευρό ενός άλλου βλάμη, στη γιορτή του Κόμη έμαθα πως τον έκαμες ντεμπούτο όλο γέλια και χαρές. Σωστά;»

Συγκατάνευσε απλώς η Άννα, μήτε που άνοιξε το στόμα της όμως, αν και μέσα στην πλάκωσή της απόρησε πού στο καλό έμαθε η Φρόσω για τον Αλέκο.

«Το δίπορτο θέλει γρηγοράδα και καπατσοσύνη, ρώτα όποιον ταβλαδόρο θες», έκοψε συμπέρασμα η Φρόσω. «Κι εσύ, κορίτσι μου, δεν είσαι για τέτοια. Φαίνεσαι».

«Δίπορτο; Τι θες να πεις;» τινάχτηκε απ' τη θέση της η Άννα, σίγουρα ταραγμένη κι εμφανώς προσβεβλημένη.

«Πω πω μυγιάγγιχτη, μωρ' αδερφάκι μου... Αν δεν είναι δίπορτο, τότε γιατί τσιτσιρίζεσαι;»

«Δεν ξέρω».

«Τον αγαπάς κι αυτόν, ε;»

Μήτε το κεφάλι κούνησε, μήτε το στόμα άνοιξε η Άννα.

«Τον αγαπάς», συμπέρανε η Φρόσω με σιγουριά.

«Δεν ξέρω, τίποτα δεν ξέρω. Έγιναν όλα τόσο ξαφνικά...» μουρμούρισε η Άννα λες κι εξομολογούνταν στον ίδιο της τον εαυτό, κι έπειτα σήκωσε επιτέλους το κεφάλι της κι αγνάντεψε ψηλά, στην ταράτσα του Δουρούτη, εκεί όπου βρίσκονταν τα μικροσκοπικά δώματα των δυο αντρών που είχαν εισβάλει στη ζωή της τόσο αιφνίδια, τόσο καταλυτικά.

Ο Κόμης άφησε απότομα την τραβηγμένη κουρτίνα και πισωπάτησε δυο βήματα. Όρα τώρα παρακολουθούσε με ενδιαφέρον τη σκηνή που διαδραματιζόταν κάτω στον δρόμο. Πηγαίνοντας προς το λουτρό του για την καθημερινή πρωινή του ιεροτελεστία φρεσκαρίσματος, το μάτι του σκάλωσε στην Άννα να προχωρά κι έτσι στάθηκε στο παράθυρο να την παρακολουθήσει, κρυμμένος πίσω από τη σιγουριά των κουρτινών του.

Να πεις ότι το ντύσιμό της ήταν του γούστου του; Μπεζ φούστα μέχρι το γόνατο και μια απλή μαύρη μπλούζα συνήθως. Να πεις ότι τα λούσα της ήταν του γούστου του; Ιδέα δεν είχε, γιατί λούσα κι Άννα ίσον λάδι με νερό. Να πεις ότι ήταν οι τρόποι της και τα φερσίματά της; Απλή, άμεση κι ειλικρινής, άλλοτε απλώς χαμογελαστή, συνήθως τυλιγμένη σε μια αδιόρατη μελαγχολία, τόσο μακριά απ' τα γυναικεία παιχνιδίσματα, τις τσιριμώνιες και τα νάζια που αυτός είχε συνηθίσει απ' τις γυναίκες που συναναστρεφόταν. Αδύνατο να προσδιορίσει τι ήταν αυτό που τράβηξε το ενδιαφέρον του στην Άννα και μάλιστα από καιρό, αλλά το τράβηξε, ήταν εκεί, υπήρχε στέρεο και δυνατό μέσα του, γι' αυτό ήταν απολύτως σίγουρος.

«Μην κάνεις όρεξη...»

Δε στράφηκε να δει ποιος του μίλησε. Ένωσε δυο χέρια να σφίγγουν τη μέση του, ο Πασχάλης ανεπίτρεπτο να κάνει τέτοιο πράγμα, οι προτιμήσεις του σαφείς και γνωστές τοις πάσι, οι γυναίκες ήταν η μοναδική του αδυναμία παιδιόθεν και εσαεί, στα περίξ και εν γένει. Τρεις απ' αυτές τις γυναίκες των περίξ ήταν τώρα προσορμισμένες στο σταυροδρόμι, η Φρόσω με την Άννα κουβεντιάζοντας σκεφτικές και συνοφρωμένες, και η Κατερίνα πλησιάζοντάς τες δροσερή και αεράτη.

«Είναι πολύ φρέσκο φρούτο για σένα...» συνέχισε η γυναίκα κοιτώντας κι αυτή πάνω από τον ώμο του.

«Δεν κοιτάω τη μικρή».

«Έλα τώρα, τα ξέρω τα γούστα σου», του είπε γελαστά, χωρίς ίχνος μνησικακίας στη φωνή της.

«Δεν κοιτάω αυτή», επέμεινε.

«Σας έχω δει στη γιορτή με την Κατερίνα. Γυναίκα είμαι, καταλαβαίνω. Το έχεις λιμπιστεί το κοριτσάκι, σου έλειψε φαίνεται η ανιψιά της Λόλας κι εγώ δε σου φτάνω. Έτσι δεν είναι;»

Ο Δουρούτης ούτε της απάντησε αλλά ούτε πήρε το βλέμμα του από τον δρόμο. Οι τρεις γυναίκες καταμεσής του ήταν μια καθ' όλα αντιπροσωπευτική παρέα απ' τη θηλυκή πανίδα της γειτονιάς.

«Να πεις για τη Φρόσω, ναι, εντάξει κι όποτε θέλεις... Για σένα που έχεις λεφτά εννοώ...»

«Ξέρεις ότι ποτέ δεν πλήρωσα γυναίκα. Ούτε πρόκειται να το κάνω τώρα».

«Με χρήματα όχι, συμφωνώ».

«Τα δώρα δε μετράνε, είναι απλώς μια έκφραση της ευαρέσκειάς μου».

«Αν σε θαυμάζω για κάτι, Άρη, είναι για την ικανότητά σου να χρυσώνεις το χάπι».

«Δεν είναι μόνο κοσμήματα τα δώρα μου».

«Τον τρόπο σου εννοώ. Άκου ευαρέσκεια... Τι ωραία λέξη για να περιγράψεις το καλό κρεβάτι...» σχολίασε γελώντας η γυναίκα και μάζεψε τα χέρια της.

«Είναι διαφορετική...» μουρμούρισε ο Κόμης δίχως να πάρει το βλέμμα του από το τζάμι.

«Είναι πολλά χρόνια μικρότερη».

«Δεν εννοώ σε σχέση μ' εσένα. Και δεν είναι μόνο τα χρόνια».

«Τι άλλο;» απόρησε η γυναίκα. «Μήπως δε σε ευαρεστώ εγώ πια;» πρόσθεσε ειρωνικά και κάθισε στην τριμμένη μπερζέρα της γωνίας, αφήνοντας μισολυμένη τη ζώνη στη φούστα της.

«Όχι, προς Θεού, αγαπητή μου, δεν εννοούσα αυτό», αντέδρασε ο Κόμης κι έκλεισε την κουρτίνα, όχι χωρίς κάποια δυσανασχέτηση.

Το θέαμα ήταν αρκούντως διασκεδαστικό. Εκείνος ολόγυμνος, με το λιπόσαρκο κορμί του να διαγραμμίζεται απ' τις ραϊσματιές του χρόνου και να μουντζουρώνεται απ' τις χιλιάδες φλέβες, κορμί προδομένο απ' την αναπότρεπτη φθορά, παρά την προσηλωμένη φροντίδα. Με πόδια αδύναμα σαν φυσοκάλαμα, με οστά που εξείχαν εκεί όπου έπρεπε να κρύβονται και που κρύβονταν εκεί όπου έπρεπε να διακρίνονται. Με την επιδερμίδα του να έχει αποκτήσει την εμφάνιση και την υφή πολυκαιρισμένου χαρτιού και τους μυς, που άλλοτε στόλιζαν το ευθυτενές σώμα, τώρα να κρέμονται χαλαρωμένοι σαν μπουγάδα που έχει ξεμείνει όλο το καλοκαίρι στο σύρμα.

«Δε με γελάς, Άρη. Σε ξέρω κοντά δέκα χρόνια, αλλά σε ξέρω καλύτερα απ' όλους. Κι απ' όλες...» είπε η γυναίκα και γέλασε επιβεβαιωτικά, μα και κάπως θλιμμένα.

Το δικό της σώμα, αν και αρκετά μακριά από τους πρώτους θριαμβικούς Μαΐους της ενήλικης ζωής της, διατηρούσε μια αξιοθαύμαστη ακμαιότητα. Δεν ήταν πως η επιδερμίδα της έμοιαζε ακόμη με στιλπνό ροδοπέταλο, μα η ζημιά του χρόνου ήταν αξιοσημείωτα περιορισμένη, ειδικά αν κάποιος συνυπολόγιζε την ηλικία της. Ό,τι λίγο έχανε από τα χρόνια που διάβηκαν, το κέρδιζαν οι λάγνες καμπύλες της που ακόμη στέκονταν σφριγηλές στη θέση που τις τοποθέτησε με σοφία ο Πλάστης και το εκφραστικό της πρόσωπο που διέθετε πιο πολλές γωνίες κι από οικοδομικό τετράγωνο. Διόλου κρεμασμένο το δέρμα, σαγόνι

και ζυγωματικά σηκωμένα ψηλά και δυο χείλη που υπόσχο-
νταν απολαύσεις που ένας άντρας δύσκολα θα μπορούσε να
αρνηθεί.

Ο Άρης Δουρούτης δεν αποτελούσε εξαίρεση. Από την πρώ-
τη στιγμή την ξεχώρισε, το έμπειρο περί των γυναικείων κορ-
μιών, ψυχών και δυνατοτήτων μάτι του διέκρινε αμέσως την
άσβεστη φλόγα που έκαιγε μέσα στο γεμάτο θηλυκότητα κορ-
μί της κι αποφάσισε να ζεστάνει λίγο την παγωμένη του καρδιά
και, αν ήταν δυνατό κι επιβεβαιώνονταν οι πιο βρόμικες υποθέ-
σεις του, να καψαλίσει λίγο τα δάχτυλα και τα χείλη του.

«Δεν έχεις λόγο να κατσουφιάζεις και ν' ανησυχείς. Ξέρεις
τι σημαίνεις για μένα», της είπε ήρεμα, με τη γνωστή του αυτο-
πεποίθηση.

«Ξέρω άραγε;»

«Μπορώ να σου το αποδείξω και τώρα αν θες», έκανε χαμο-
γελώντας πονηρά και δείχνοντας προς τη μεριά του λουτρού.
«Αρκεί να μου δώσεις λίγο χρόνο να κάνω ένα μπάνιο, αν και
το νερό που ετοίμασε ο Πασχάλης ίσως έχει κρυώσει τώρα».

«Όπως κι εγώ εξάλλου», του είπε η γυναίκα, σηκώθηκε από
την πολυθρόνα, έσφιξε ξανά τη ζώνη της και κούμπωσε τον
στηθόδεσμό της.

«Φεύγεις;»

«Ναι. Δεν ήταν καλή η ιδέα μου τελικά».

«Η ιδέα σου;»

«Να πεταχτώ για μια, ας το πούμε, προσωπική καλημέρα».

«Μην το λες. Μπορώ ακόμη να τη δεχτώ».

«Εγώ όμως δε θέλω να τη δώσω».

«Μείνε...» της είπε με έναν τόνο που προσπαθούσε να γίνει
παρακλητικός. «Σε παρακαλώ...»

Πιο ανόρεχτο παρακαλώ ίσως δεν είχε ξαναπεί στη ζωή του.
Δεν ήθελε να τη χάσει, προφανώς δεν ήθελε. Τουλάχιστον όχι
διά παντός. Δεν ήταν όμως το μυαλό του αφιερωμένο στον δι-
κό της πόθο, ο καιρός είχε ξεθυμάνει αυτή τη φλόγα που τον
τράβηξε στην αρχή κοντά της. Τα δάχτυλά του είχαν μάθει πώς

ν' αγγίζουν τα αναμμένα της κάρβουνα, δεν καψαλίζονταν πια, ούτε καν θερμαίνονταν εδώ που τα λέμε. Άλλωστε, έξι δευτέρα φύσις, σοφή η ρήση των αρχαίων, ειδικά για έναν άντρα σαν τον Άρη Δουρούτη για τον οποίο οι γυναίκες ήταν σαν τις πεταλούδες και τα νυχτολούλουδα, όμορφες κι ευωδιαστές, μα σίγουρα βραχύβιες. Ένα βράδυ μαζί τους συνήθως του ήταν αρκετό και με τούτη τη γυναίκα είχε ζήσει εκατοντάδες. Βαθιά μέσα του, αλλά κι έξω του, το ένιωθε, το ερωτικό του ενδιαφέρον γι' αυτήν είχε πια εξανημιστεί κι η καρδιά του γύρευε απεγνωσμένα μια άλλη θηλυκή αύρα, φρέσκια και μυρωμένη.

Δεν την άφησε βέβαια να φύγει πικραμένη, ο Κόμης δεν έφερε τυχαίως αυτό το προσωνύμιο, η ευγένεια και η γαλαντομία του ήταν περιώνυμες, σε τούτη τη λαϊκή συνοικία έμοιαζε με εξωτικό φρούτο στο μπιστόνι του Χρόνη. Την αγκάλιασε στοργικά, της μίλησε τρυφερά, την ξεπροβόδισε μέχρι την εξώπορτα και της έδωσε αρκετές επιτήδειες υποσχέσεις που όμως εκείνη άκουσε με τη συγκατάβαση της έμπειρης γυναίκας, που ξέρει πως ακούει τα γλυκά λόγια ενός φίλου κι όχι τα καυτά λόγια ενός εραστή.

Δεν είχε καν προλάβει να βγει στο κεφαλόσκαλο, όταν ο γυμνός Κόμης σχεδόν έτρεξε με βιάση προς το παράθυρο σαν αποκεφαλισμένο κοτόπουλο, πατώντας δάθε κείθε στο παγωμένο πάτωμα με τα γυμνά του καλάμια.

Μα ήταν ήδη αργά.

Όταν τράβηξε την κουρτίνα, είδε πως ο δρόμος ήταν άδειος.

«Όχι, δεν είναι αργά, ποτέ δεν είναι αργά», μουρμούρισε, πήρε ξαφνικά την απόφασή του, ντύθηκε στα γρήγορα κι έφυγε ανυπόμονα, παραλείποντας ακόμη και την καθημερινή ιεροτελεστία του λουτρού.

Αθήνα, 1967

Η χρονιά των σκιών.

Χούντα, κυνηγητά, φυλακίσεις, εξορίες.

Σε μια λαϊκή γειτονιά κάτω από την Ακρόπολη, οι απλοί, συνηθισμένοι άνθρωποι ζουν με μόχθο την κάθε μέρα τους και υφαίνουν με ελπίδες τα όνειρά τους. Ο αφελής φοιτητής Λουκάς, η άτυχη εργάτρια Αργυρώ, ο ξεπεσμένος ιδιοκτήτης «Κόμης», η σκοτεινή θεατρίνα Λόλα, ο γοητευτικός νοικάρης Αλέκος.

Μέσα σε μια νύχτα, το κατακλυσμιαίο πέρασμα της Ιστορίας θα σαρώσει τις ζωές τους. Η επιφυλακτική Άννα, στιγματισμένη απ' τον καταδικασμένο αντάρτη πατέρα της, θα ζήσει τον φλογερό έρωτα που πάντα ονειρευόταν μα είχε πάψει να καρτερά, θα βιώσει απόλυτα την πίστη και τη θυσία, και θα παλέψει με νύχια και με δόντια για να κρατήσει το παιδί που βλασταίνει μέσα της.

*Οι «Ζωές του ανέμου» είναι η γλυκόπικρη
αναπαράσταση μιας ολόκληρης εποχής
και το πορτρέτο μιας κυνηγημένης γενιάς.*

*Μα πάνω απ' όλα είναι ένα συγκινητικό μυθιστόρημα
για τη μνήμη και την αγάπη.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 16654

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η